

დიდება თავისუფლებას!

ქვენი დროშა

R-937

დაარსებელი ; მოაწვდინა, NOTRE DRAPEAU FONDATEUR : NOE JORDANIA,

თბილისი სამ. სოც.-დემ. პარტიის საზღვარ-გარეთო ბიუროსი.
Organe du Bureau à l'Étranger du parti Social-démocrate de Géorgie.

თავისუფალი

პერიოდი - 1992 -

წელი

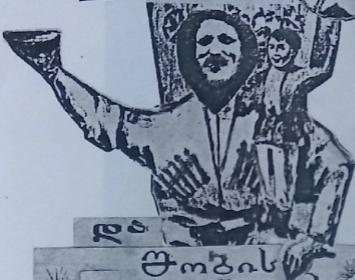
პაცივემუნო

მკითხველნო!

გილოცავთ ახალ წელს!

Bonne Année!

Best wishes for the New Year!

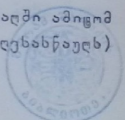
შპ

შობის
დღესასწაულს

გიხურვებთ ჯანმრთელობას, ბედნიერებას, ხანგრძლივ სი-
ცოცხლეს, ღვლათს უღიველს, მშვიდობას, და მუდმივ სი-
ხარულს. "ჩვენი ღრიობის" რედაქცია.

(ყურნალი გამოვიდა მხოლოდ --- თებერვალში ამიწომ
დაგვიანებით გილოცავთ შობა ახალ წლის დღესასწაულს)

K-937

57

- 2 -

1868-1953.

ნოე ჯორჯია

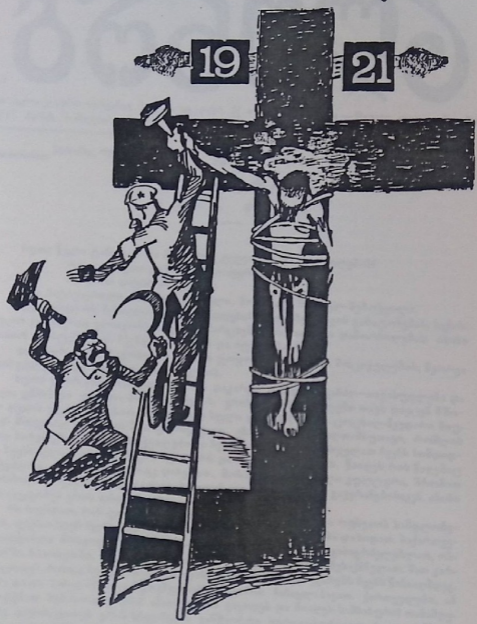
უკანასკნელი სურათი. პარიზი 1952 წელი.

NOË JORDANIA

Président du Gouvernement

Chef de l'État de la République Géorgienne

თეგერვალი!

თავისუფალ სუვერენულ
საქართველოს ჯვარცმა, ს.რუსეთის მიერ, თეგერვლის
1921 წელს.

ბუნძელი

ჩვეულებრივი ტერატიკი საქ. სოც. დემ. || LA LUTTE — Revue mensuelle du
მუშ. პარტ. სასოციალ-დემოკრატიულ მიჯნობის || Parti Social-Démocrate Ouvr. de Géorgie.

პარიზი, თებერვალი 1926. წელი Paris, Février 1926.

ს ე თ ი წ ი ლ ი.

ხუთი წელი ტანჯვის და მონობის, ტყვეობის და ბორკილების
რანი ვიყავით გუშინ? ყველაფერის
რა ვართ დღეს? არაფერის

ერი პატივყარილი, ხალხი დაქცეული. მოქალაქე შეკრულ-შებოძველი.
საქართველოს მესაფლადენი დღეს დღესასწაულობენ თავის გაბატონებას, საქარ-
თველო კი ძაქებით გლოყოზ თავის დამარცხებას და შთოდამი დამორჩილებას. ისინი
იციინიან და სტკებდიან. ჩვენები ოხრავენ და იტანჯებიან.

დღეს ორგვარი მოგონება: ერთია ჯოჯოხეთის და მისი მოციქულების, მეორეა
თავისუფლების და მისი მოტრფიალეების.

ხუთი წლის წინ ქართველმა ერმა დაკარგა უდიდესი განძი—თავისუფლება და
შიილო უმძიმესი უღელი მოსკოველების. ერის უღირსი შვილები თავს დაეცენ მშო-
ბელ დედას უცხო ძალებით, ამოართვეს სული და გაბაწრული ცოცხალ-მეცდარი მიუ-
ტანეს მსხვერპლათ თავის მომადლინებელთ. ეს საშინელი სელთამზუთაი, რომლის
თავია მოსკოვში, ხოლო ბრუკალიები კი ჩვენში, სწუნის დაუსჯელათ ჩვენს სიმდიდ-
რეს, ჩვენს აულადიდებას, ჩვენს სულიერს და ნიუთიერ საუნჯეს. წაიღეს რის წაღებაც
კი შეეძლოთ, გააპარტახეს რაც დახვდათ. მოსპეს მთელი ახალი კულტურა, შრომით
და ბრძოლით შექმნილი, და გადავიცისროლეს უკან, დაეცმის და გავერანებისაკენ. ისინი
დღეს ცეკობენ ერის სასაფლაოზე.

რა სურდათ, რას ფიქრობდენ? სურდათ ჩვენი ჩაბრუნება რუსეთის სამფლობე-
ლოში, ფიქრობდენ ჩვენს გადაქცევას ძველი იმპერიალისზმის გზა დახიდათ. საქართვე-
ლი დასკირდა მოსკოვს მეფეთა აღმოსავლეთის პოლიტიკის გასაგრძელებლათ, ოს-
მალეთში, სპარსეთში, შორეულ სამხრეთში სამოქმედო ბაზის შესაქმნელათ. მათ კარ-
გათ იცოდენ, რასაც შერებოდენ, რისთვის აგზავნიდენ თავის ჯარებს ჩვენს წინააღმდეგ.
ეს იყო დიდი სახელმწიფოს შეთქმულობა პატარას ჩასაყლაპავათ. ქართველები, ამ
ბორბტების მებაიარაღტრენი? ამათ ქვეყანა გაუიღეს და შიიღეს საშსახური თანამდებ-
ობაზე გადასცვალეს ერის სხეე-ბედი. განმეორდა სიტყვა-სიტყვით ძველი ამბავი,
რუსის ჯარი შემოდის საქართველოში მეორეჯერ ქართველების წინააღმდეგობობით.
ფაქტი ერთნაირია. მისი ახრი კი სხვადასხვაა. პირველი მოპატივევა მოხდა უცხო
მტრის მოსაგვრებლათ. ქვეყნაქენი ემსახურებოდენ ქართველი ხალხის ფიზიკუ-
რათ გადაარჩენას. რას ემსახურებიან მახარაქენი? რომელი მტრის წინააღმდეგ ამხედრ-
დენ ისინი? ეს მტერია ქართველი ხალხი. მის დასამორჩილებლათ და მასზე გასაბა-
ტონებლათ მათ მოიხმეს ნამდვილი მტრები. ჩვენს წინაპართ აქეთ გასამართლებე-
ლი საბუთები. ამათ, ამ ჩვენს თანამედროვეთ, არაეითარი გამართლება, არაეითარი
საბუთი არ ადგებათ. ესენი რუსეთის იმპერიალისზმის ყურმოჭრილი მონებია.

ერი თავისუფალი, აღორძინებული. ახალი იმედებით და იდეალებით აღფრთოვანებული დაატყვევეს და რუსეთის დესპოტიკის დაუმორჩილეს. რას წარმოადგენს ეს ბატონი, ქვეყანამ იცის. ის გამოფიტულია, არ შერჩა არავითარი ნიეთიერი და განებრივი ღირებულება, გარიყული, განცალკევებული, კაცობრიობიდან გამდგარი—იი ამ არარაობაზე ვართ მიკრული და მის საჯკნათ გადაქცეული. საქართველო ყოფილა დამცირებული, შარა არასოდეს არ ყოფილა ასე დაბლა დაშვებული. ის დღეს უფსკრულშია, ამაზე ქვემოთ წასელა აღარ შეიძლება. მხოლოდ სულის სიმტკიცე და იმედი ატანიებს მას ამ საშინელ ტრაგედიათ. აჭირსა შინა გამაგრება ისე უნდა ვით ქვიტირსა—ეს ძველი სიბრძნე დღევანდელი ჩვენი მნათობია. თავს დაგვატეხეს უირი, ჩვენ უპასუხებთ სიმაგრით. «გასტეხს ქვასაცა შაგარსა გრდემლი ტყვიისა ლბილისა». ქართული ხალხის გრდემლს შეასკდა უთოლავე მტერი. ასეთი ბოლო მოელის ახლანდელ მის მტერსაც; ოღონდ კი გრდემლი მუდამ სცემდეს და ერს ალვიძებდეს. აწმყო არა გეწყალობს, შარა მოშავალი ჩვენია.

ჩვენი გზა მიდის აღმართ-აღმართ, აღორძინება: თქვესუფლებსიაკენ. აქეთ შოდის მთელი კაცობრიობა. მათი გზა კი ეშვება დაღმართ, უაობის და ჯურღმულისაკენ. მათ არაეინ შისდევს, იმ გზით არაეიხს შიდიხ, შას ყველა, მთელი კაცობრიობა, ზიზლით შეყურებს. ახლა ბრმაეც კი ხედავს, რომ მოსკოვის მიმართულეება გადაშენების ხიდიო, აქეთ გასავალი არ არის: ამას ქვანიეც კი ლაღადებენ. ამ ლაღადმა ჭაარღეო თეით კრემლის ედელიეც და შეიტანა ხმა სინანულის. მათი დღენი დათვლილია, ხალხის ამაღლება მათი დაეემა; ქვეყნის აღდგომა მტარეალთა დამარხეა. ასე ყოფილა მუდამ და ასე იქნება. გლაზათ დამწყები გლაზათ ათაეებს. ეს უეეღელი განაჩენიო.

ეს ხეთი წელი წელი კრემლთა გუბების და სისხლთა მორევის, არის წელი ქართული ხალხის სულღერი განეურნების. ის ამ ციხეში ინათლება მტკიცე ნებისყოფით. იბანება თავისუფლების წყაროთი და იქედება სასიცოცხლო ძალებით.

განელეთ ეს ხეთი წელი, დრო მტრათ ძნელი. ჩვენი დრომა დაბლა არ დაშვებულა. დგება დრო ნაკლებათ ძნელი, შეედივართ გატატეხის წლებში, ჩვენი დრომა მალა აიწეეა.

მამ იმედი, კიდევ იმედი, მტეი იმედი

---.---

მოვა დრო უზარ-მაზარნი
მთანიცა შეიძრებიან,
ქარი დაჰქროლვებს მეღვარი,
ღრუბელნი განიმჰკვრებიან!

შევით ცა დაყვარლოვანი,
ქვეშ მიწა შეირხევიან,
აწ გულნი ოღნავ მფუთქავნი,
ღიმ-ვეფხვსხაც მოერევიან!

მოვა დრო დაჩაგრულები,
მამაცალ მოიქცევიან,
ერთის წაღილით შეკრულნი
ერთს ნდომათ გალიქცევიან!

გრგვინათ ახწყდება ყიყინა,
მშიშარნი გაიქცევიან,
ქვიცკირნი შელულებულნი
ჩაინგრევ- ჩაიქცევიან.

---.---

აღექხანდრე ყაზბეგი.

25

თავბურვალის...

ქართველ ერს აგონებს იმ საშინელ, საბარელ, შემზარავ, შემამრეშენებელ დღეს, რომელიც დატრიალდა ჩვენს პატარა ბერძავ საქრისციანო საქართველოში, 1921 წელს და, რომელიც წანჯვა წვალემა წამეშის ხარჩულად დაედო მრავალ წანჯულ ჩვენ სამშობლოს იხტორიას. ჩრდილოეთიდან მოხულ ხაბჭოთა სოციალისტურ რესპუბლიკის სახელთ ცნობილ რუხეთმა ერთხელ კიდევ გახტეხა სიფყვა მოცემული, სრულიად უმიზეზოთ თავს დაესხა ღიძადლი ჯარით ჩვენს ნორჩ დემოკრატიულ რესპუბლიკას და მოგვცაფა უღიღები **ხაუნჯე**, რომელთა სახელეზია: **ლამოყვირებლობა, სუვერენობა და თავისუფლება.** ჩითელმა ააღათმა ჩვენს ერს რუხული ხიშტით ქართველთა სიხხლით დაუერლილი ხტენღები დააქო და გაუვალ ხაპტოთა სატყუხალოში აქოვქიღვა.

აბერლის ამ შავშნელ დეეზშიღ, პატარა საქართველომ მოგვცა უღიღები მაგალითი აწვალეზის, ერთელოზის, გმირობის და მამაციობის. მშობრობა, მსაღობა, ხელ მღაბლობა, სიღაჩრე შიჩხ იყო ამ პატარა ერისაგან უთანახწირი ბრძიღების დრის ამ დღეს საქართველის შვიღეშმა დაგვანახვეს გახამტყერებელი, გახაოღარი კეიღ შიბღერი, შწეობრივ- შირაღერი ხაფუძვეღეში თავისუფალ სამშობლოს ერთეღების რიმელხაღ მათ უყოყმანოღ შეაქვერეს თავიანთი უშანქო სიხხლი.ა

ჩუენი მამეზის გმირული თავგანწირვა, სამშობლისათვის ასხმულია მარგალიტეშმა ქართველი ერის ხხუნაშიღ, ჩუენოვის კი იგი მშის შუქია, რომელიღ გვასწავლის გვინერგავს სამშობლოს სიყვარულს, უანგარი ხამსახურს, და მისთვის თავგანწირვაღ თავისუფალ საქართველის დემოკრატიულ რესპუბლიკაში რომელიღ შთღღმა უკმა ერს ხმაღ აღიარა მის მიწნათ დაცხახა: **უცხოვრა მშვიღობიანათ, და პარმი- ნიღათ, როგორღ მის მუშობღეშთან, ისე შთღ კავიბრობიანახთან, შინ კი დაემყარე- შინა ნამღვიღი ხამარღიღინიშა, ძმიშა ერთობა, თავისუფლება, და ნიუთირი კეიღ- დღეღიშა.**

მონყვეფილი ვარხკვლავივი 26 მაისმა მხილიდ გამომჟეჟმა მთასწრო, მაგრამ იმ მოკლე ხანნშიც ბუერი რამ გაკეოლა, ბუერი ხაყურადლეზო უროენული თუ სოციადური კოხხევი გალახტრა ყველა პარტოიშის მიერ არჩულ ღამჟეჟნეჟელმა კრეჟამ, რიმე-ლიც შეშლეგ ხისრულემიდ მოპყავლა უროენულ მთავრობახ.

26 მაისმა ჩუენ ჩავკინერგა , შეგნება, შეენიბა, ღაფასიება ღა სოყვარული თავი-ხუხუფლეზის, ღამოკილეზიბის, ღა მოგვეხა შეურყეველი იმელი ხა-ბოლოთ გამარჯვეზის.

ნანაფრი 26 მაისი კვლავ გამომრწყინღა, მან ღაახამარა თებერვალი, მახ ვერვინ ველარ ჩავკიქროზხ.

განაწამეზი ხაქართველო კვლავ აღხღგა ვით ხაარაწკო გრძნეული ფრინველი ფ ე ნ ი ქ ს ი .

ღევან ფაღავა.

ხაქართველახ ღახაპყრობათ გამოგზავნიღ მთავარ ხა-

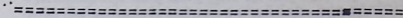
რღღის მიმართვა მოხკოვიხადმი: "ქართველეზი იბრძვიან შეუპოვრად, ერთ ჟვაველ მიწახახ არ ხჟოვეზენ უბრძო-ღველათ. მოვითხოვ ანაღ ძალეზხ, განხვკუთრეზით ჟა-ნკეზხ ღა ჟაეროკლანეზხ".

მთავარ ხარღალი

გენერალი ჟეკერი.

არასოდეს არ უნდა დავივიწყოთ

ბატონული სოს. დომოკრატიის გოლი მარში.

საქართველოს ერის შინადაშლილ გაცულ საუკუნეში მოხდა ღრმა ცვლილება; შეწყდა მისი პოლიტიკური არსებობა. გადაქცა მას საკუთარი სახელმწიფო სახურავი და დაშალა ამ საფუძველზე აგებული შინაური საზოგადოებრივი ურთიერთობა. პირველყოელისა დარჩა ესაქმოდ მრავალრიცხოვანი თავად-ზნაურობა. ცხადია მას დაეკარგა ბატონობის ისტორიული გამართლება და გადაიქცა მხოლოდ მკამელ წოდებათ. ბატონ-ყმობის მოსპობამ გლეხთა და

თავად-აზნაურთა სამტრო ურთიერთობა კიდევ უფრო გაამწვავა, ვინაიდან გლეხობას, კანონის ძალით, ჩამოეჭრა მისი უფრო მაშველებისაგანაც და გადაირიცხა მემალეულეს საკუთრებაში. ამას მოჰყვა ნადელების — დროებითი ვალდებულების სისტემა, ნებაყოფლობით თავის დახსნა. მთელი რიგი გაუთავებელი და სადაო, საჩხუბარი ურთიერთობა. რესეთში რეფორმამ ერთი დაკვრით გაათავა ყოველივე ყმური დამოკიდებულება წოდებათა შორის ჩვენში კი ის ისევ გაგრძელდა სხვადასხვა ფორმით — სულ ბოლომდე — რევოლიუციამდე. ამას ზედ დაერთო ხიზნათაო საქითხი, მათი უფლებრივი მდგომარეობის გაუარესება; ბატონისათვის, მამულიდგან მათი გაყრის უფლების შიკვმა, მათი, ხიზნების, უმამულო და უსახლკარო ბოგანო გლეხებად გადაქცევა.

ამნაირად, მეცხრამეტე საუკუნეში მომხდარ სახელმწიფო ცვლილებას მოჰყვა სოციალური ურთიერთობის გამწვავება. ბრძოლა წარმოებს ინდივიდუალურად, ხან და ხან მთელი სოფლებით, ლეგალური და არალეგალური ფორმებით, მაგრამ ბრძოლას არ ვძლევთ არც საერთო ხასიათი არც პოლიტიკური შინაარსი.

ქართველი ერი მეცამეტე საუკუნედან დანაწილებული რამოდენიმე სამეფოდ და სამთავროებათ, არ შეიცავდა ერთ მთლიან ეროვნულ პოლიტიკურ სტრუქტურას და მისი საშინაო თუ საგარეო მოძრაობა ერთ ხაზზე, ერთხმ ნებნისყოფით არ მიდიოდა. ყველა კუთხე თავის თავზე და თავის გზაზე ფიქრობდა; აჯანყებულ კახეთს რუსების წინააღმდეგ ქართლი ამშვიდებდა, გურიის აჯანყების ჩაქრობაში იმერეთი იღებდენ მხურვალე მონაწილეობას. სოლომონ შვედის

ბრჭოლას აღმოსავლეთ საქართველო მხარს არ უქერდა. გუ-
რჩის დაცემას სამეგრელო ხელს უწყობდა და ასე სხვადა-
სხვა ნაწილი ერთი და იმავე ერისა ერთი მეორეს წინააღმ-
დეგ მუშაობდა. არც პოლიტიკური მშლიანობა, არც იდეუ-
რი, არც საზოგადოებრივი, ერთი ერთი, ერთ პირში და ლხინ-
ში არ არხებობდა. ასეთ ნაციონალურ დაქსასულობას თან
ახლავს, კლასიური, წოდებრივი, სოციალური დაქსასულა-
ბა. აი ამ სოციალურ და ეკონომიურ ურთიერთობას მესა-
მოკე წლებიდან ემატება ერთი ახალი ფაქტორი. იხსნება
და ვითარდება სამრეწველო დარგები, დაქსასულ ხალხს ექ-
ლევო რამოდენიმე თავის მოსაყრელი პუნქტები. ქალაქს და
სოფელს შორის ისვენება ცოცხალი კავშირი, მუდმივი მის-
ვლა მოსვლა, ერთი და იმავე მდგომარეობაში ჩაყვანული
ფართე მასებისა. დღეს გლეხი-მეურნე, ხეალ სამრეწველო
მუშა. შემდეგ ისევე მეურნე. აი ეს გარდაქმნა-გარდმოქმნის
პროცესი ითრევეს მოსახლეობის დიდ ნაწილს და ამზადებს
ნიდავს პოლიტიკურ მოძრაობისას.

ეს იყო დრო მძიმე და ბნელი, დრო საშინელი პოლი-
ტიკური რეაქციის, მორალური დაეარდნის და საზოგადო
უშოძრაობის. ამ საერთო წყვედიადში ქართული აზრთაგანე-
ბა იყო კიდევ უფრო ჩანბნელებული, ერთ წერტილზე გაყი-
ნული და დაობლებული. მაღლა იდგა ყოვლად მრისხანე
მთაყრობა და მის წინაშე დაჩოქილი საზოგადოება. მოთ-
ბოვნისების მაგიერ თხოვნა. მოძრაობის ალაგას ექვეშეყრ-
დომილესი გრძობა, თავისთავის იმედის გაქრობა, თავის
ძალდონის არარაობა, აზრის და ვერის ტყვეობა, ამ შაშინ-
დელი დრო მწარედ მოსაგონარი.

მეორეს მხრით, მხატვრული მწერლობის გაელენით
ხალხში იღვიძებდა უჩინარი ძალა, მტკიცდებოდა მისი
ნებისყოფა და გაბედულება, მაგრამ არ იყო მისი ხელმძღ-
ვანელი, მისი მიმგნები, მისთვის ასპარეზის გამშლელე და
ფრთების შემსხმელი. იმ დროს ვინ იფიქრებდა ხალხის: ძა-
ლახე. მის თაოსრობახე, მის მიერ თავისთავის პატრონობახე.
—პატრონნი ისხდნენ ნებიერად მაღლა, ყმანი, წელში გატე-
ხილნი, დაბლა. ხოლო შუაში პირველთა წინაშე მახეწარ-
ნი და ამეორეთა მხსნელნი. ერთნი, ასეთ მხსნელად იტე-
ლიგენციას, მეორენი თავადაზნაურობას თვლიდა—არავინ
არასოდეს ხალხს.

ამ შავბნელ დროს, ამ საერთო დაეარდომილობაში გა-
ისმა პირველი ხმა—პირველი სოციალ დემოკრატიების მი-
მართული ხალხისადმი: შენი ბედი შენხელთ არის ჩაგრულ-
ნო და დეენილნო შეერთდით!

მოსდა ხაოცარი ამბავი; სულ მოკლე დროში, ათიოდე
წელიწადში ქართველი ხალხი დაიძრა, ხელი ხელს მისცა
და მოძრაობის ფერხულში ჩაება. მის მაღლა მდგომი საზო-
გადოება მას გასევა, ისიც ამოქმედებდას მიეცა და ძველი აზ-

როვნობის გზა დასტოვა. ვრმა მონახა დასარტყნოში ბერკე-
ტი, თავის სული და გული, თავისი მარჯვენა ხელი. ის და-
ვერდნო თავის თავს, აიწია, აღდგა და თან აიყოლია მთელი
მასზე დაყრდნობილი სოციალური შენობა. მისი დრომოქმე-
ლი ნაწილები დაიშალა, საღი დარჩა. და ასე, მოხდა ნაციო-
ნალური ორგანიზმის გამოჯანსაღება. . .

აი, ასეთ სოციალურ და იდეურ ატმოსფეროში გამოვი-
და სამოქმედოთ პირველი სოციალ-დემოკრატიული ოჯე-
ფი და ჩაუყარა საფუძველი პირველ ფართე მასიურ პოლი-
ტიკურ მოძრაობას საქართველოში, ოჯეფის მიერ დათესი-
ლი თესლი ჩქარა გადაიქცა ოჯეჯილად. იშვა ორგანიზაციუ-
ბი, აღორძინდა პარტია ფარკვეული პროგრამით, ტაქტიკით
და მუშაობით.

პარტიის ასეთი ნაყოფიერი მუშაობა აიხსნება იმით,
რომ ის თავიდანვე დავერდნო ხალხის ნამდვილ სულისკვე-
თებას, მის ნამდვილ ტკივილებს მიუხედა და ის გაიხსდა
თავის სახრუნავ საგნად. ეს ტკივილებია სოციალური კონ-
ფლიქტების სერია; გლეხის აგრარული, მუშის შრომის სა-
კითხი. შინაგანი სოციალური ბრძოლა, რასაც ხალხი სტი-
ქიერად. დაქსასულად და პოლიტიკის გარეშე უწყოდა საუ-
კუნოების განმავლობაში, გახდა სოც. დემოკრატიის დასაყ-
დნო ბაზად, კვერთხად, რითაც მან გააპოვრის პოლიტიკუ-
რი გულგრილობა, თავი მოუყარა ხალხის მოძრაობის დაპ-
ნეულ ნაკადულებს, გამოკვეთა ერთი მთლიანი ხალხური
მოძრაობა, დაუპირდაპირა იგი მთავრობას, მთელ სამმართ-
ველ სისტემას. შთაუწერა დემოკრატიული იდეები, მის-
ცა ერთი მაჯისცემა შეგრავლს. ქართულს. კახელს—საუ-
კუნოებით დაშორებულ და დანაწილებულ ქართველ ერს,
შექმნა მისგან ერთი მთლიანი საზოგადო- ძალა და შევიყო-
ბოლოქრებულ ისტორიულ ტალღებში ძლიერი ნებისყო-
ფით, მასიური აძარახებლობით და ერთსფლოვნობით,

ქართველ სოციალ დემოკრატებმ გამოაქანდაცა ქართ-
ველი პოლიტიკური ვრი.

საქართველოს სოციალ დემოკრატიულ პარტიამ პირნათლად და სახიქაღღოთშეახრულა სიყვეა მიხი, გაცემული ქართველი ერის წინაშე. მოგვცა ღიადი 26 მაიხი, ფორმათ წყობიღებოხა აირჩია დემოკრაფია, და შეუღდა მიხი პროგრამის განხორციეღებას მოწონებულ მიღებულ ქართველი ერის ღიდი უმრავღესობის მიერ (85%).

არ დაგვცაღდა ვერაგმა საბ.რუხეთხმა დაბარღვია ჩვენ რეხპუბღიკახითან დაღებულ ბელშეკრულღება, ხუთი მხრიღან შემოგვისოხა მიხი ძღევა მოხიღი ჯარები, უთანახწორო ცხარე ბრძოღების შემღეგ დაგვიპყრო, ჩავვაგღო მიხ მიერ დაპყრობიღ ერთა გაუვად საპყრობიღეში, საღაც ჯაღათი უღმობღათ გვცვანჯავღა მიხ ნეხციან ციხეშიღ.

უხღა ვიკითხოთ და გავიხხენოთ თუ, როგორ აფახებღა ნამღვიღი საქმიანოი ოპოზიციოხა საქ. ს. დ. პარტიის მოღვაწეობახ?

"საქ. ს. დემოკრატიულ პარტიამ ნოე ყორღანოახმეთაურობით აღღაღინა საქართველი ერთ მთღიან ხუვერენულ განუყოფელ სახელმწიფოთ, რომღის მხგავსი საქართვეღოს აღარ უხიღავს ღიღითამარის გემღეგ. ეს იხწორიოხა, ამახ ვერავინ ვერ წაშღის". გიორგი გვაზავა ნაც. დემ. პარტიის ღიღერი. (ახალი ივერიოხ- პარიზი !925 წელი).

"მე არ ვიცი ნოე ყორღანოი ღოხუღობღა თუ არა, მაგრამ იხ ვი ვიცი, რომ ქართველი ხაღხი მახბე ღოხუღობღა". გრიგოლ რობაქიძე. (ბეღი ქართღიხა პარიზი)

"საქართვეღოს ს. დ. პარტიის მეთაური ნოე ყორღანოი ავიღა იმ უზაღო მწვერვაღებღე, რომელბეღაც არ ახუღა არც ერთი ქართველი პოღიციკური მოღვაწე". გ. ქიქოძე.

" მე არ ვფიქრობ, რომ საქართველო შეხმლებლა დამოუკიდებლობის გამოცხადებას ნოე ყორღანიას და მისი პარტიის ხურვილის გარეშე. ის იყო სწორედ ის ხალხის ამ ხანუკვარ იღვალის გამხორციელებელი.

კერძონიასთან ხეპარაფიულ ზავის შემდეგ ღენინის მიერ, ბოლშევიკურ პრპაგანდით გაყრღნთილი ჯარების შეიარაღებული ბრბო ეშელონები მოითხოვღენ ჩვენ ღელაქალაქშედ გავღით რუხეთშიღ დაბრუნებას, რომღებიღ ცარცვაღღენ და აოხრებღენ ყვეღა ქალაქებს, და ჩვენი თბიღისიღ ამ ხაშინელ ვაფხახროფის წინაშედ ღაღვა.

ვინ გაგზავნა ქართვეღმა ხალხმა მათთან მოხაპარაკებღათ დაღახანყნარებღათ? ნოე ყორღანია, რომღელმაც უშიშრად აიღო ეს ეს მბიმე მოვალეობა, აჯანყებულთა ბრბო ჯარების წინაშე დაუპირღაპირა მისი პარტიის წითელი ღრომა, თბიღისი ღარბევას გაღღარჩინა, მშვიღობით გააყარა ისნი ღაპღომბიღ ვაგონებით თბიღისის რკინის გბით და ჩვენი რესპუბღიკა წალეკვას გაღღარჩინა.

ნოე ყორღანიაღ იხსნა საქართველო". პროფესორი მისაკო წერუთელი. (პარიში ბელი ქარღღისა).

" ამ ორი წღის განმავღობაში თავიხუფალ ღემოკრაფიულ საქართვეღომ ფართიღ გაშალა ფრთები. გაიხსნა უნივერსიფი, ღაიწრა ოპერები, ითარგმნა უცხო კღასიკური მწერღები, გაფართოვღა ეღექსრონის და ჭღელეფონის ქხეღები, მრავღად გაიხსნა საფოხლო პუნქღები, უმჯობესღდა ნიღთიერი კეთიღღღეობა ყვეღას ხახარგებღოთ.

არხად არ ქონია აღგიღი გაფიღვეებს მიუხეღავათ იმისა, რომ ვანონი მას არ კრმაღავს. საქართველო მღღაფღათ გამოვიღა ამ მოვღე ხნის განმავღობაში ზეღღხვის

არენაზე და ღირსეულად ჩადგა მოწინავე სახელმწიფოთა რიგებში. პროფესორი შალვა ნუცუბიძე ს. ფელერალისტიკის ლიდერი. (26 მაის 1920 წელს წარმოქმულ მის სიყვი-
ფან დაფუძნებელ კრების ხელმძაველ)

1920 წელს საქართველოს ესტუმრენ უცხოეთის გამოჩენილი პოლიტიკური მოღვაწეები, ჩვენი ქვეყნის მართველობა რა-
ობისა და კულტურის გახანობათ.

ინგლისიდან: რამბი მაკლონალი, ხნოლენი, ხაფრანგეთი-
დან; პიერ რენოლელი, გრემბახი, აღრიან მარკე. ბელგი-
იდან ემილ ვანდერველდე, დე ბრუკერი, ჰიუსმანი. გერმა-
ნიიდან ვარლ ვაუცკი და შუმახერი, რომლებიც აღფაცებაში
მოვიდნენ ჩვენი ნორჩი რესპუბლიკის კონსტიტუციით და
მისი დემოკრატიული გზით ცხოვრებაში გაფარებით. დასტვენ
ჩვენი ქვეყნის ბუნების სიმშვენიერით და ქართველი ხა-
ლხის კულტურითა და ხეუმართ მოყვარეობით.

ჩვენი დამარცხების შემდეგ ყველა ეს პირები შიში პა-
რლამენტის მაღალ წრიბუნიდან, უცხოეთში დამფუძნებელ
კრების მიერ წარმოგზავნილ ეროვნულ მთავრობას გვერდში
უდგნენ, ამხედრნ ხაბ. რუსეთის ვერაგობას და მოითხო-
დნ რუსეთის ხოკუპაცეო ხარების გაყვანას საქართველოდა
თიხის ფებებზედ მდგარი ხაბტოთა იმპერია დაეცა, საქა-
რთველო კვდავ აღხდგა დიად 26 მაისის ნიადგზედ.

ჯერი ეხლა თქვენზედაა, მისი მართველობისათვის ნადვილ
დემოკრატიულ გზით, ჩვენი ქვეყნის უკეთეს მერმისისა და
ჭეთილ დღეობისათვის.

დ. ფ.

დაევანლელი ძნელალობის ხანის მიმოხილვა.

=====

1991 წელი მსოფლიო ისტორიაში ქვეა, როგორც დახასრული საბჭოთა იმპერიის და გორბაჩოვის დამარცხების.

გაუგონარ სამხედრო ძლიერების საბჭოთა იმპერიის ბრძანებლობა, აგებული განაწამებ ხალხის სიხსლით მოზღვლილ ხილაშედ, ღენინ, ლროცვის, სხვადინის და მათი ამპსონების მიერ ათეულ წლობით გრგვინავდა და შიმშია ხეცემდა მთელ ლავისუფალ კაცობრიობას მახზე საბჭოთა კომუნისტურ იმპერიალიზმის გაბაჟონებით.

ხწორედ ამ მშნით სხვადინმა უდალაჟა მოკავშირეებს, და ხელშეკრულება დახდა ჰიფლერთან, რომელხაც ის ორი წლის განმავლობაში ეხმარებოდა მეორე მსოფლიო ომის დროს, გადაუჭარბებლათ შეიძლება ითქვას, რომ მის ერთობლივ გამოსვლამ ჰიფლერთან გამოიწვია მეორე მსოფლიო ომი, და მთელი კაცობრიობის ნაწილი მილიონობით უდანაშაულო ადამიანთა სიხსლის მორევში ჩაახრჩო. ის ჰიფლერთან ერთად გახდა კვენური აქტის ჩამდენ - მაჟარებელი და, როგორც ახეთნი ლაღახრულ ცოდვილთა სახელით შევდენ მსოფლიოს ისტორიაში.

სხვადინი ანგარიშში შეცდა, მისი მოკავშირე ჰიფლერი თავს დაეხსა საბჭოთა რუსეთს და მოხკოვის გარე უზნება-მდის მივიდა. სხვადინი იძულებით მოკავშირეებს ამოუღვა გვერდში, და მათი წყალბობით გაძარჯვებული გამოვიდა ამ საბაჩელ სიხსლის მღვრელ ომიდან.

ძვირი დაუჯდა ჩვენ ბედძავ მაჟარა საქართველოს მეორე მსოფლიო ომი. სამს ორმოცდა ათი ათასი ქართველი ვა-

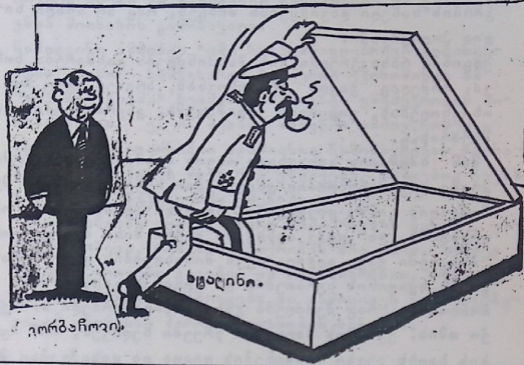
ყვანი დაეცა რუსეთის თვალ-ყვდებულ ფროსტად, რომლებიც იცავდნენ რუსეთის ქალაქებს, დაბეზს და ხიფლებს. შეიძლება ითქვას, რომ პროპორციულად საქართველომ ყველა შემთხვევაში სახელმძღვანელებს მძევს მსხვერპლი გაიღო, და მას გლოვის საკუთარ სულთან გადააფარა.

სამგაღ იაქუჩით ამოსაკვეთი წითელი ბორცვი ღრობა გადააფარა სვალისმა მრავალ თავისუფალ ერებს, რევრელის ბევი პოლიციის ქყალობით, რომელმაც "ძია ჯო" (ახე ეძახდა ის სვალისს) ბერლინში მოიყვანა და მისი გასაღებზე მას უყოყმანოთ ჩააბარა, რითაც ქებულ რევრელმა სისხლის ცრემლებით აფირა მისგან ბოძებული თავისუფალი ერები და მთელი მსოფლიოში ბოძებული ჯერორის გამეფებას ხელი შეუწყო.

გორბაჩოვის სახელი დაკავშირებული იქნება საბჭოთა კომუნისტური იმპერიის დაცემასთან. მან პირველმა შეაწყობა ბოძებული იმპერიის ძღვევა-მოსილება, ამჟღავნა და აჩვენა მისი სახე და რაობა, რომელიც ბრძანებლობს მხოლოდ პოლიციურ შეუბრალებელ ძალითა და ხიმტით.

მან პირველმა ათავისუფლა ერები უხისხლოთ და გრა გაგათხსნა ნანაფრ დემოკრატიის ჭრიომფალურ წინ სვლას, მან მოიხურვა, კომუნისტებისათვის ჰუმანიური სახის მიცემა, ლენინიზმის ხელ-შეუბრებლობით, რაც ისე არ ეგუება ერთი მეორეს, როგორც ცეცხლი და წყალი, მან მისდა უნებურათ გაამარჯვებინა თავისუფლებას ბოძებული ვიშმზე, დახცა საბჭოთა იმპერია და თვითონაც მას გადაჰყვა.

ის საბჭოთა კომუნისტური იმპერიის დამცემის სახელით შევა მსოფლიოს ისტორიაში.

გორბაჩოვი ეღვინმა შეხვალა ვაგმა, რომელმაც განვლმ ყველა პარტიული ხაფებურები, მოსკოვში თვით გორბაჩოვმა მიიწვია და ჩააბარა მეყვად ხაპახუხის მგებლო პოხეი. ეღვინი ავიდა ხელისუფლების უმაღლეს მწვერვალზე, გახდა დემოკრატიულ არჩევნების გზით რუხეთის პრეზიდენტი, დახცა მიხი მფარველი ხაბ. ვავშირის პრეზიდენტი გორბაჩივი ჭ პენსიაზედ გაუშვა. ზოგიერთი აქტური უცხო ყურნაღისეები შეფარვით ამბობენ, რომ "ჰუჩეი" თვით ეღვინის ჩაწყობილი იყო გორბაჩოვის ხაბიღოთ მოშორების მიზნით.

დღეს ეღვინი, როგორც რუსეთის პრეზიდენტი ევროპა, ამერიკაში ურიომფალური დიდებით მიიღეს, "საყვარელ გორბის" სახელი დავიწყებას მიხვეს, რაც არ ახალი ხილია პოლიტიკაში.

ეღვინმა რასაკვრელია მის მასპინძლებს დახმარება ხიბვა, რომელიც გავდა არა თხოვნას, არამედ უფრო მოთხოვნილებას, ვიწყობდი უღვიმეაყუმს, გაფრთხილებას და მუქარასაც.

შან ხმაშაღლა განუცხადა თავის მასპინძლებს: "ჩემი დროზე დაუხმარებლობით დაიღუპებით თქვენც, რადგან მე შემცვლის ვინმე დიქტატორი, ხელისი არ მომკვდარა იხ წოცხლობს, და კვლავ აღსდგება მთელი მისი ბოროტებით"

მოსკოვში უკვე აღგილი აქვს მოსახლეობის დემონსტრაციებს, ხელისის ხურათებით და ეღვინის გადაყენების მოთხოვნით, რაც შეიძლება გახდეს წინამორბედი საბჭოთაქო მისი. ევროპის მართველი წრეები ხელავენ, რომ რუსის ხალხს აევსო მოთმინების ფილა და დასაშვებათ მიანიათ, რომ დამშუელ აჯანყებულ მურის ძიებით გაოგნებულ ხალხი კალიასავით შემოეხევა გამაძლარ მდიდარ ევროპას და მას წაღეკავს, რაც გამოიწვევს მეხამე გაუგონარ ხიხლის მღვრელ ომს და კანცობრიობის ნაწილობრივ გადაშენებას. ამასთანავე ჩვენდა საუბედურით

დღევანდელ მსოფლიოს თვით საბჭოთა იმპერიის ნამხხვრე-ვებზედ ახლად აღორძინებულ რესპუბლიკების ჩათვლით ემუქრება უმუშევართა დეგონების გეომეფრიულ პროპორციით ზრდა, რომელიც დემოკრებს ხმალივით ვილია კანცობრიობას კიხერზედ და ქმნის უაღრესად საშიშ მდგომარეობას. მისი მოსახეობი წამალი დღემდის ვერც ერთ სახელმწიფოს მართველებმა ვერ გამონახეს.

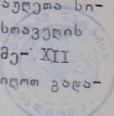
უმუშევრობამ მიიღო პლანეტარული მასშაბის ხახიათი, და როგორც ახეთი ამ მასშაბით თანხმობითა და ღიაღოგით უნდა მოინახოს გამოსავალი.

ნაპოლეონი ამბობდა "ომი ხახელმწიფოებრივი ღიზინფექცია არისო"- ხამწუხართო ზოგიერთი ეკონომისცი ამ "ღიზინფექციაში" ხელავს გამოსავალს უმუშევრობის მომხახპობათ, ე. ი. მეხამე მხოფლიო ომშიღ, რომელიღ გახწყვეყს მიღიონობით აღამიანთა ჩამომავლობახ და ნაფარ-ყუყუად აქცევს მთელ რიგ ქალაქებს, რომლებიღ ჩვენს წინაპრებს ხაუკუნოებით უშენებიათ.

ამ მოგიზგიზე აღის ღამწველ ხაშიპროების წინაშე, ვიქონიოთ იმელი, რომ მახ ჩააქრობენ არა ომით, არამელ მშვიღათ, ურთიერთ გაგებით და თანამიარობით, რათა ვეთიღმა ღათრუგვენოხ ზოროყუება და გამოვიღეს გამარჯვებუღი ამ უაღრეხად ზოროყ ძნელაღობის ხანიღან.

ებღა ვიკითხოთ ამ ძნელაღობის ხანამიღ, რა ხურათხ გვამღევს ჩვენი ხაქართვეღო უხხოეთშიღ, როგორ მეფახებახ ან რა რაობახ ამღევს მახ აქაური პრეხა, რაღიო თუ ჭელეხელვა? ჩვენღა ხამწუხართო უაღრეხად უარყოფითხ.

ხად გაგონიღა, ან რომელ ნამღვიღ ღემოკრახციულ ხახელმწიფოებში ოპობიციღა, პობიციღა ერთი მეორეხ ზარბაზნეღით და ან თოფ იარაღით უხწორებღენ ერთი მეორეხ ანგარიმხს?მათ თავიანთ ქნევიოთ ღააყენეხ თანამემათულეთა ხიხიღის გუპეები, ააოხრეხ თბიღიხის თვადი რუხთაველის გამბირი, ღაიწვა და განაღგურღა მე XI -ღა მე XII ხაუკუნის უნიკალური ხაბუთები,ღა ხამვიღიძვიღოთ გაღაჰვიღეს ერთი მეორე ქარველები •

საქართველო იყო ხელი და გული კავკასიაში მღებარე სახელმწიფოების, იხ თამაშობდა წამყვან როლს, იხ აღხდგა 1918 წელს და შექმნა ხანიმუმი დემოკრატიული რესპუბლიკა, არ დაგვცადდა თორემ მხოფლიო ცივილიზაციის ხალაროს შემაწყებდა^{ნბ} უღიღეს განძს მისი ხაუკუნე-ბრივი კულტურით. განა დღევანდელი ცივილიზაცია პაყა-რა ხაბერძნეთიდან არ მოღის?.

დღეს ყველა განთავისუფლებულ რაგრულ ერებმა ფართოდ გაუღეს კარი-ბჭე თავისუფლებას და მშვიდობან დემოკრატიული გზით შეუდგენ მათ სახელმწიფოების მშენებლობას, რაც დიდ მოწონებას იმსახურებს უცხოეთშიღ.

ჩვენ რა გვემართება?...თავისუფლების ხიო გრივალათ ვაქციეთ და ძმათა ხისხლის გუბეები დავაყენეთ. მთელ მხოფლიოს ყელეხედვით გვარჩვენეს ქართველი ქალღბის დემონსტრაციები, რომლებიც ჩვენდა სამწუხაროთ გავდენ უფრო შემშარავ მხეცებს ვინემ აღამიანებს, რომლებიც იხყრიულათ გაჰვიოდენ "ზვიად არ დანებდე დემო-რთი შენთანაა" ამ ხურათის დახახრულს ხვიკერმა დახძინა: "ქართველებმა რა იღიან თუ რა ხიღია დემოკრატია, მას აპეკუნე ხჭირღებაო".

ამას თან დავმაყა უაღრეხათ სამწუხარო მოვღენა, თბი-ღისში კომუნარების ბაღში აღმართული ყოფილა გოგოღის ძეგლი, რომელიც ქართველებს დაუწყვრევიათ, რამაც აქ დი-ღი წყრომა გამოიწვია, ამ აქყს ბარბაროხული უწოღეს და ერთხმად განაცხადეს ქართველები ვანდალები არიანო.

ეს ამბავი ხიხარულით აიყვაცა ევროპა ამერიკაში გამომავალ რუხულმა პრეხამ და განაცხადა"- აპა რას უნდა მოელოდე ხყალინ-ჭერიას მშობელ ერიხაგანო".

ჩვენ გვაოცებს, გვამწუხრებს ქართულ ქალთა საქციელი, ჩვენ ვიცოდით, რომ ქართველი მანდილოსანი მანდილს მიიხდიდა, მეზრძოლთა შორის ჩააგდებდა და სახიკვდილოთ ამოწვდილ ხმლებს ქარქაში ჩააგებინებდა, - მეზრძოლთა შეარიგებდა. ნუთუ ეხენი არიან ჩამომავალნი დიდი ავაკის ნაქებ მანდილოსნების?

ღრო გავა- ქართველობას შერცხვება თქვენი ხიძულვილის გამღვივებელი იხუერიის, ის უპატივებელ წაუშლელ ღაქად ღარჩება ყოველი ჩვენთაგანის ხსოვნაშიდ.

საქართველოს ეროვნულ ხეულს დაჭრას და დანაწილებას უქაღიან, შინაურ მუღლის გაღვივებით და ძმათა შორის ხისხლის ღვრიით.

დაე, ვარზე მომდგარმა გასაჭირმა გააერთიანოს ხულიერად ქართველი ერი. და აღუძრას მას მამულის ხიყვარული და სამშობლოსათვის თავგანწირულობა!

ვინც ამ განსაგდელის ყაშს ვლახთა და პარყითა შორის ბრძოლას და დავას ხეხავს- მოღალატეა მთელი ერის, ყველა ვლახის და ყველა ჯგუფის წინაშე.

არცერთი საქართველოს მოქალაქე არ უნდა შეფახდეს მიხიწარხულით, უნდა დავივიწყოთ ძველი შეცდომებიც, გვახსოვდეს მხოლოდ, რომ ქართველ ერს თავზე ეხსმიან და ხაჭირთა სამშობლო მიწა წყლის ეროვნული ძაღლით დაგვა. --- დაუყონებლივ ხაჭირთა მწყვიტე ეროვნული მთავრობა და საქართველოს პრეზიდენტის არჩევა გამომდინარე ნამდვილ დემოკრატიულ არჩევნების ჩაყარებით, რომელიც ერს შეუქმნის ნივთიერ კეთილდღეობას და ფეხზე დააყენებს მას თავის არხებობისა და მშობლიური კერის დახანგავათ.

ძვირფასო თანამემამულენო, ხახონარკვეთილება ჩუ
შევიბრწყოთ!

ხაქართველს მრავალი უფრო მწარე ღვინი უხილავს.
ღვინსაც შეხწევს მას ძალ — ღონე თავის მიწა
წყლის და არხებობის დახმავათ.

ა მ ი ხ ა თ ვ ი ს,

ხაჭირია: 1. ეროვნული გაერთიანება. - 2. მეზობლებთან
კეთილ ურთიერთობის დამყარება, განმტკიცება - 3. განსა-
კუთრებით კი რუსეთის დიდ ერთან.

ღევან ფაღავა.

1. მთავარხარდალი გენ. კვინიჭავაძე 2. პრ. ნ. ყორღანია.
თბერვალი - 1921 წელი. თბილისი.

Հայր քաջոց յանթառն արկապետ թոյլեր փրկեմը քանի որ ճամս անձեռնեմ

ճամս անձեռնեմ թոյլեր:

- 22 -

« Զմեք քաջոց քանի յանթառն,
չոտ իսկ քանիս ճակատ հարուն
Յիմաստ հեմեմը քանի փրկեմ
Թե՛ս պար իմարունը յատարարուն:

Յիս փրկեմը, հայր քաջոց արքայն
Ճարեմ, ճարեմ, իմեմ, թրեմ,
չքեմ ճանապարհ, պարեմ եմ ճար
չքեմ ճար թրեմը Թարեմ ճարեմ թրեմ:

ն յո հայրեմ. ճարեմ քան ճարեմ
ճարեմ ճարեմ ճարեմ-ճարեմ. ճարեմ
ճարեմ ճարեմ ճարեմ ճարեմ.
ճար ճարեմ ճար ճարեմ:

յար ճարեմ, ճարեմ ճարեմ
ճարեմ ճարեմ եմ ճարեմ.
յարեմ ճարեմ ճարեմ ճարեմ
յարեմ ճարեմ ճարեմ ճարեմ.

ճարեմ ճարեմ ճարեմ ճարեմ
ճարեմ ճարեմ ճարեմ ճարեմ.
ճարեմ ճարեմ ճարեմ ճարեմ
ճարեմ ճարեմ ճարեմ ճարեմ.

Թարեմ ճարեմ ճարեմ ճարեմ ճարեմ ճարեմ ճարեմ ճարեմ ճարեմ ճարեմ
ճարեմ ճարեմ ճարեմ ճարեմ ճարեմ ճարեմ ճարեմ ճարեմ ճարեմ ճարեմ
ճարեմ ճարեմ ճարեմ ճարեմ ճարեմ ճարեմ ճարեմ ճարեմ ճարեմ ճարեմ

ეს გულში ჩამწლობი ლექსი, დაწერილი 1924 წელს, მისი უწმინდესობის სრულიად საქართველოს განაწამებვათაღიკოს ღმბროსის, და ქართველი ერის წამებულ მინისფრის ნოე ხომერიკის საპაფივცემულთ, წაკითხულ იქნა საზეიმო ვითარებაში თბილისის საპეროთეაფრში მსახიობ ელიშარ გორგამის მიერ 26 მაის 1990 წელს, და გადაეცა ნოე ხომერიკის ვაყს ბაფონ ვიქფორს, რომელიც საგანგებოთ განსაკუთრებულ პაფივით იყო მიწვეული ამ საპაფივცემულთ დაუვიწყარ ხალამბედ, მისი საქართველოში მოგზაურობის დროს.

ფიციოთ აღთქმულ მადლიერების გრმნობით ვაქვეყნებთ ამ ლექს ორ დიდ მამულიშვილის მოხაგონებლათ, რომლებმაც თავიანთი სიფოცხლე ვით უშიშარ რაილებმა მიოფანეს მშობლიურ ერის თავისუფლების წმინდა საკურთხეველზე და მას თავიანთი უმანკო სიხბლი შეაკვურეს.

"ჩ. დ-ის" რედაქცია.

ჩვენი დიდი მადლობა ბაფონ ვიქფორს ამ ლექსის მოწოდებისათვის.

"ჩ. დ-ის" რედაქცია.

პარიზში მცხოვრებ უკრაინელებმა წელს, განსაკუთრებულ საბიურო ვითარებაში გადაიხადეს მათი დამოუკიდებლობის დღე. (25 იანვარი 1992 წელი).

პარიზის მერიის დიდი დარბაზში ვერ იყვავა ხეუბრებს, რომელთა შორის იყვნენ საფრანგეთის გამორჩენილი პოლიტიკური მოღვაწენი, და დეპუტატები.

ქართველებიდან, როგორც ყოველ წელს მიწვეული იყო საპატიო მაგიდაზედ ბაჟონი ვიქტორ ხომერიკი. კრების თავჯდომარემ სიწყვა მიხედა ჩვენ თანამემამულეს შემდეგი განმარტებითი განცხადებით: " სიწყვა ეკუთვნის ჩვენ მეგობარ ქართველების წარმომადგენელს პარიზში მცხოვრებ: ეროვნულ საბჭოს თავჯდომარეს ბაჟონ ვიქტორ ხომერიკსო", რომელმაც წარმოსთქვა ღრმა შინაარსიანი შთამბეჭდავი მიხახალმებელი სიწყვა, რიხთვისაც თავჯდომარემ განსაკუთრებული მაღლობა გამოუცხადა მას და მოდიანად ქართველ ვრხ.

სიწყვები წარმოსთქვებ აგრნოვე ფრანგებმა და სხვა ახლად განთავისუფლებულ სახელმწიფოთა დელეგატებმა. ბუფეში ბჟონ ვიქტორს შეხვედრა, და საქმიანი საუბარი ქონდაყვავდა დელეგაციის წევრებთან.

ვუხურვოთ ბაჟონ ვიქტორს, ჟანმრთელობა, დელაგრძელობა, და გამარჯვებები ჩვენი ქვეყნის საზღვრნიეროთ.

დამხწრე.

უკრაინელ ხალხის მისაბამი მაგალითი.

უკრაინელები ჭეშმარიტად ბრძნული ნათელი აზროვნებით, მიუღვნენ მათი ქვეყნის რეალურ მდგომარეობას.

მათ პირველ მიზნათ აღთქმეს: უკრაინელ ერის მთლიანობა, მშვიდობიანობა, და ნივთიერი კეთილ დღეობა.

ამ მიზნის განხორციელებლათ ხალხმა გაუმინდელნი მათი ქვეყნის მართველნი მათი წარხული ქმედებით ვი არ შეაფასებს, არამედ მათი ხაქმის მგოდნობით და დღევანდელ პოზიციით მშობლიური ერის წინაშედ.

1 დეკემბერს 1991 წელს, რესპუბლიკანურ ჩარჩოში ჩატარებულ რეფერონდუმით ხალხის დიდმა უმრავლესობამ მიხედა უკრაინის დამოუკიდებლობას, და მის პრეზიდენტად დემოკრატიულ გზით დეონდ კრავჩუკი აირჩია ვაფი, რომელიც იყო უკრაინის კომუნისტური პარტიის გენერალური მდივანი და ამავე პარტიის გამორჩენილი იდეოლოგი.

ვიღევ მეფი მან ორი სამინისტრო, თავ დავვის და შინაგანი ორ რუხს ჩააბარა, რომლებიც გააფრთებით იცავენ უკრაინის ინტერესებს რუხეთის წინააღმდეგ. უკრაინაში 22 პროცენტი რუხი ცხოვრობს, რომელიც იცავს და მხარს უჭერს ურეზერვოთ უკრაინის ხრულ დამოუკიდებლობას.

ამ გზით უკრაინამ მოხპო ყოველგვარი ეთნიკური შედეგი მის ჭირიჭორიაზე მცხოვრებ მოქალაქეთა შორის, და დააყარა მშვიდობიანობა ერთ განუყოფელ უკრაინულ დროშის ქვეშ, და ერთობლივად შეუდგა დემოკრატიულ გზით მისი ქვეყნის მშენებლობას, რაც უხათუოდ მისაბამი: მსგავსებით და გაკვეთილია ჩვენთვის.

ლ.ფ.

კლასიკურ ბალეტის სამყაროში.

•••••

ზარისის ცნობილ მანბელიძეს თეატრში, 1992 წლის ხეზონი, მოსკოვის დიდი თეატრის საბალეტო გახსროლებით დაიწყო შემდეგი სახელწოდებით: "ცეკვის გიგანტები" ამ გიგანტთა შორის ვით ბუმბერაში ცეკვის ფირმანბედ მოხჩანს ვით ბრწყინვალე ბუქური, მოსკოვის დიდი თეატრის წამყვანი ეფუალი, კლასიკური ბალეტის მშვენება ჩვენი თანამემამულე, ჩვენი ქვეყნის მარადიული სიამაყე ნინო ანანიაშვილი.

გარეგნობით ჩვენი ნინო, ქართული ტახის სილამაზით და ეშხითაა შემკული, მახშილ ღვივის ღვთის მიერ ბოძებული წარჩინებითი ნაპერწკალი, ჩანერგილი ზეციურ ძალის მიერ, რაც იშვიათობაა, ის არ იხწავდება, ის რჩეულ ჭლანტთა თანდაყოლილი ხაუნჯეა და ამიწომ ის თქვენ გხიბლავსთ, გიპყრობთ და გაჯალოვსთ მის განუმორებულ გრაცით, აღჭურვილი ხაიფარი ტეხნიკით, სილამაზის ღაშათით და სკვირველებით, რის უფყუარი მაგალითია ის გაუთავებელი ოვაციები და შეძახილები, რომელსაც მას მაყურებელი უმართავს.

ჩვენო სახიქადულო ნინო! ბენ ახველი ხელოვნების უბაღო მწვერვალბედ, და ამ ხელოვნების ღროშით, ბენ სარ აგრეთვე საქართველოს ღესაახი, ოუხ და ქარველი საღისის მეგობრობის გაჯანსაღების და განმტკიცების.

სახოებით შევთხოვდი უბენაეს, შენისთანები მოავდალ მოეცეს საქართველოსთვის. უფალი იყოს შენი მყარველი.

ბ ე კ ვ ი ს გ ი გ ა ნ ც ი .

მოსკოვის დიდი თეატრის პრიმა ბალერინა, მხოფდოიძი ცნო
ბილი კლახიკური ბალეტის უბადლო ეჭვადი, ჩვენი თანამე-
მამულე ნ ი ნ ო ა ნ ა ნ ი ა შ ვ ი ლ ი .

... . . .

პარიზის შანზელიზეს თეატრში. იანვარი 1992 წელი.

LES GEANTS DE LA DANSE

NINA ANANIASHVILI

Etoile du Bolchoï de Moscou

CYRIL ATANASSOFF

Etoile de l'Opéra de Paris

ROUBEN BACH

Soliste du Béjart Ballet Lausanne

JULIO BOCCA

Etoile Internationale

SERGE CAMPARDON

Soliste du Béjart Ballet Lausanne

ANTONIO CANALES

Danseur Flamenco

ELEONORA CASSANO

Etoile Internationale

INNA DOROFEEVA

Soliste du Ballet de Philadelphie

PATRICK DUPOND

Directeur de la Danse et Etoile de l'Opéra de Paris

EL GUITO

Danseur Flamenco

ALEXEI FADAIECHEV

Etoile du Bolchoï de Moscou

FLORENCE FAURE

Soliste du Béjart Ballet Lausanne

ROSE GAD

Etoile du Royal Danish Ballet

CRISTINA HOYOS

Ballet Cristina Hoyos

MANUEL LEGRIS

Etoile de l'Opéra de Paris

IVAN LISKA

Soliste principal du Ballet de Hambourg

IRMA NIORADZE

Etoile du Kirov de Leningrad

RONALD PERRY

Premier danseur du Harlem Ballet

CASSANDRA PHIFER MOORE

Première danseuse du Harlem Ballet

PIETRAGALLA

N I N A A N A N I A S H V I L I

Née à Tbilissi en Georgie, elle entre à l'École Chorégraphique de Georgie, puis poursuit ses études à l'Institut Chorégraphique de Moscou sous la tutelle de Natalia Zolotova.

En 1980, elle remporte la médaille d'or au Concours de Varna.

En 1981, elle reçoit le Grand Prix du Concours de Danse de Moscou.

En 1985, la médaille d'or du Concours de Danse de Moscou et en 1986, le Grand Prix et la médaille d'or du Concours International de Danse de Jackson, Etats-Unis.

En 1981, Nina Ananiashvili entre au Bolchoï comme Etoile. Elle interprète les rôles principaux du Lac des Cygnes, La Belle au Bois Dormant, Giselle, Raymonda, Romeo et Juliette, Don Quichotte, Casse-Noisette, La Bayadère, L'Age d'Or, Chopiniana, Le Prince des Pagodes, La fille Mal Gardée; elle danse également de nombreux pas de deux classiques et modernes.

Le rôle principal de l'opéra-ballet Mlada (musique Rimsky-Korsakov), produit par le Bolchoï, fut créé pour elle.

En 1991, elle danse avec le Ballet Kirov dans une nouvelle production de Romeo et Juliette (version Léonide Lavrovsky) et participe à la tournée américaine du Kirov en automne de la même année.

Elle est la première danseuse soviétique à danser Palais de Cristal, les Variations de Raymonda de Balanchine et le pas de deux d'Apollon, au New York City Ballet.

Invitée par de nombreuses compagnies et ballets, elle danse notamment avec le Boston Ballet, le Ballet National de Finlande, le Ballet National du Portugal, le Ballet de Monte Carlo, le Ballet de Munich, le Royal Danish Ballet et à Covent Garden en qualité d'artiste invitée.

ავადმედიკოსი ქალბატონი ედება ივანიშვილი ახლი
ვარკერ დ, ეხვობისა. ხალხს გეგმის ავადმედიკოსი
ბიდეობ დღეს.

პარიზი 29 თებერვალი 1991 წელი.

ქართულთა საბჭოთაო დღე პარიზში.

1991 წლის მიწერულმა ჩვენ მოგვიყვანა უაღრესათ სახიზა-
რულო ცნობა.

ჩვენ თანამემამულე ქართულ მანდილოსანს, ცნობილ პოლიტიკურ მოღვაწეთა ან განხვეწე ბულო ვანო ბურაბიშვილის შვილიშვილს, და ცნობილ ნიკო ნიკოლაძის დიდი ბაბუის პირდაპირ ჩამომავალს ქალბაყონ ელენა ბურაბიშვილის ასულს - ვარიერ დენკოსიხას მიენიჭა საფრანგეთის აკადემიის აკადემიკოსის ხარისხი და გახდა "უკვლავი უკვლავთა" შორის (ამ ხახუდწოდებით იხსენიებენ აკადემიის წევრებს).

მისახადებელი სიწყვა წარმოთქვა ხლად არჩეულ აკადემიკოსის საპატივცემულოთ ხაფრანგელში დაბადებულ ჩვენმა თანამემამულემ კლოდ დოკუმენტარიაზ, ხაფრანგეთის ყოფილმა დეპანმა ერთა დიგაში, ხმლის შეკვეთა კი მიიღო კონკურსით ცნობილ ოქრო მჭედელმა ამამუკელმა, რომელმაც ამამუკელობას ბურგი აქცია და "გუჯი" -----

შეირქვა, რაც ჩვენთვის დღევანდლამდე გაუგებარია. სამწუხარო, და აღმამყოთებელია. იხსენიებენ, რომ ქოთნ ელენა ბურაბიშვილს ასულმა აკადემიაში წარმოთქმულ

თავის სიწყვაში ერთხელაც არ ახსენა საქართველო, რომელსაც ასე უჭირს დღეს, და ხავის დიდ გვარს შეურწყმობავს მიიყენა. (იხილეთ ცნობილი დიდი ჭორაქის ფრანგული ყურნალი "პიან დე ვიუ"-5 დეკემბერი 1991 წელი)

ხანიმუშოთ ზოგიერთი ამონაწერები ყურნალიდან:

მაშ, ვიქონიოთ მოთმინება, ხელგრძელობა, და გავცენოთ ჩვენი "თანამემამულის" ზოგიერთ ადგილებს მიხი სიწყვილან, წარმოთქმულს აკადემიის მაღალ წრიზუნდიან, ხალაფ ეხწრებოლენ ყველა "უკვდავნი" და მთლიანად ნაღები მოწინავე ინჟელიგენციისა.

"მეო აცხადებს "ჩვენი თანამემამულე" შიშით ვკანკალობდი, როდესაც შკოლაში გამომიძახებდენ ჩემი ძნელად გამოსათქმელ მოძროხანა ბარბაროსულ გვარით და ვწუხდი, რომ არ ვიყავი შთამომავალი ამაყ გოლუების და არ ვაჭარებდი ღუბუას ან ღურანდის გვარხო. ცნობილ აკადემიკოს ჰ. ჭროიამ თვითონ ხომხის ჩამომავალმა, რომელიც ამაყობსთავის ვინაობით, თქვენ თავის სიწყვაში ახე მოგიხსენიათ: "ეს რუხ ემიგრანტის ქალიშვილი" და ყურნაღიხცივ კვერს უკრავს მას და ხწერს: " მართლადაც აკადემიკოსის ბინაზე არაფერი არ გაგონებხთ მის ჩამომავლებას გარდა სამოვარისო, რომელიც ღვახს თქვენ მაგიდაზედ, და ხიამუვნებით ჩაის შეექცევით.

ვის არ უყვარს ქალბატონი აკადემიკოსო დიდებული ხაფრანგეთი და მიხი უაღრესად ხეუმართ მოყვარე ხელხი, ყველაღევილით თავშეხაფარი, რომელიც ხრულებით არ გავაღღებულეებსთ თქვენი ეროვნების და გვრუღობის დამაღვა უარყოფას. არც ის იფიქროთ, რომ ჩვენ დიდ პატივს არ ვცემდეთ ჩვენ დიდ მეზობელ რუხის ერს.

მოკრძალებით შეგახსენებთ, და გეწყობით, რომ თუ თქვენ კარი შეაღეთ მწერალთა სახახლეში და გახლით აკადემიკოსი, ღმას უნდა უმაღლოდეთ ხწორედ თქვენ დიდ გვარს, რადგან თქვენში ღვივის ნაკვერცხალი, მამა პაპათა დიდი გონებრივი ნიჭი და მწერლობის უღლანცი.

მამა თქვენი, თქვენი ბიძები და ბიძა შვილები
 ხაფრანგეთის უნივერსიტეტების ღიპლომებით დამშვენებუ-
 ლნი ხიამაყით აფარებდნენ, და აფარებდნენ თქვენ ღიღ გვა-
 რს, იყვნენ და არიან ჩვენდა ხახიხარულთ საქართველოს
 ერთგული მხახურნი. თქვენ რა მოგივიდათ?.....

თქვენნი ასეთი უგულყოფიხათვის თქვენი მშობლიური მხა-
 რის მიმართ ხაზეიმო ღლე ხამგლოვიარო ღლეთ შეგვიცვა-
 ლეთ და გული მოგვიცაღით, რისთვისაც გიცხაღებთ ჩვენს
 გულის წყრომას და ღიღ ხაყვეღურს.

მოკრძაღებით შეგახხენებთ ქაღბაღწონო აკაღემიკოხო,
 რომ იხ ვინც ვაღაღვს თაღის ვინაღბას და მის გვარიღვი-
 ლობას უმართებულთ იხხღნიებს, იხ ვერ შეიყვარებს მის
 მიერ ახღად არჩეულ ქვეყანახაღ.

ვშიღობთ, რომ სბოლოო ანგარიშიღ, თქვენც არ ღაგემართოთ
 კრილოვის ნნობიღ იგავარაკში მოთხრობიღ პაღწარა თაგუ -
 ნახ ამბავი, რომელმაც იუვარჩიხა თაგვობა... ღანარჩე-
 ნი თქვენ უკეთ იფით თუ რა მოუვიღა მახ.

მიუხეღავათ ასეთი ღაუშვებელ ზოგიერთ შენი შვიღების
 ქვევისხა ხამშობლო ჩვენო ნუ მიეცემი უიმეღობახ. შენ
 იხ შვიღლი ხარ, რომლითაც შორს ხეყორენი შენ შვიღებს,
 რომელთაგანაც უღირხნი იღუპებიან, რაღგან შენ შვიღობახ
 უარყოფენ. "წყაღნი წავღენ და წამოვღენ ქვიშანი ღარჩე-
 ბიან"--

ღაე ვიწამოთ ღიღი მგოხნის აკაკის სიღყვები:

ჩემო კარგო ქვეყანა, რაზეღ მოგიწყენიხა აწყემო თუ არა
 გწყაღობს მომავაღი შ ე ნ ი ა.

ღევან ჭაღავა.

EXTRAIT DES

Lettres de Géorgie

adressées au *Journal de Genève*
de Juillet à Septembre 1920

PAR

JEAN MARTIN, Rédacteur

Après le coup d'Etat bolchéviste de novembre 1917, la Russie fut submergée par une vague d'anarchie qui ne se brisa qu'au pied du Caucase. C'est alors que Lénine s'écria : « Le Caucase est perdu, Jordania y est. »

GENÈVE

IMPRIMERIE DU « JOURNAL DE GENÈVE »

—
1920

" Le bolchevisme est d'essence russe : c'est le régime du knout, qui jamais ne pourra s'acclimater en Occident. En Russie même il disparaîtra.

Je crois à l'avenir d'une fédération caucasienne.

La République géorgienne, la seule qui, jusqu'ici, ait réussi à mettre en pratique, dans l'ordre et la sécurité, les principes de la Révolution russe, dont elle est issue, s'entendra avec l'Arménie, l'Azerbeïdjan libéré et le Caucase du Nord pour former une grande Confédération, s'inspirant de l'idéal suisse."

Noé Jordania,

NOÉ JORDANIA

M. Jordania, qui faisait sa lecture quotidienne du *Journal de Genève* quand on m'a annoncé, nous attend. Il nous reçoit avec la parfaite bonne grâce qui le caractérise.

M. Jordania, qui est à la fois chef de l'Etat et chef du gouvernement, plane au-dessus des compétitions de parti. Les années de prison qu'il a subies sous le régime tsariste ont prématurément blanchi sa grande barbe, qui contribue à lui donner son aspect vénérable. M. Jordania est, à l'extérieur comme à l'intérieur du pays, la personnification respectée et aimée de la Géorgie elle-même.

Depuis l'apparition du bolchévisme en 1903, il s'est déclaré l'adversaire de la conception de Lénine. De tous les ennemis du bolchévisme, c'est lui que Lénine redoutait le plus, parce qu'il opposait à la doctrine de la dictature la doctrine démocratique : "l'éducation méthodique et l'organisation des masses."

En 1904 et 1905, il soumit la doctrine de Lénine à une critique implacable et démontra d'une façon péremptoire l'avantage de la doctrine démocratique. Depuis lors, Lénine a trouvé très peu de partisans au Caucase.

Actuellement, le peuple géorgien attend avec une ferme confiance, la reconnaissance de son indépendance de la part de toutes les puissances du monde.

Il attend cette reconnaissance, parce qu'il ne voit aucun motif pour lequel on pourrait la lui refuser, et, en effet, il n'y en a pas.

Son indépendance ne nuit à personne.

Ayant de nombreux ports sur la Mer Noire, la Géorgie peut communiquer directement avec l'Europe.

Le pays a également prouvé sa capacité incontestable de se gouverner. Il a déjà toutes les institutions d'un Etat moderne.

Son gouvernement est stable ; il garantit la liberté et assure l'ordre public. Il est à même de traiter avec les puissances étrangères.

Il faut espérer que cette jeune démocratie, si bien ordonnée, dont Noé Jordania est le digne président, ne tardera pas à être officiellement reconnue de la plus vieille démocratie du monde, la Suisse.

La revue Suisse-Orient

1920.

Préface de Françoise Le Gris, professeur d'Histoire de l'Art à l'Université du Québec à Montréal, extraite du Catalogue de l'Exposition Ilya et Kirill Zdanévitch qui s'est déroulée à San Francisco du 31 octobre au 21 décembre 1991. Nous tenons à remercier madame Tamara Tali, propriétaire et infatigable animatrice de la célèbre galerie de peintures "DARIAL", qui nous a fait parvenir cet article en vue d'une publication dans notre journal.

■ A Paris .

After Kirill and Ledentu were mobilized and left for the front in 1914, Ilya settles a group in Petrograd which intends to differentiate itself from the various tendencies and actors of futurism active at that moment. The 41°, although it has not yet been labelled as such, thus knows its first Petersburgese episode.

The birth of the 41° brings us back to Petrograd in October of 1916. The 41° was to form a poetic school in reaction to the "modernist" poets, who were too journalistic, and also against the Seminary for the study of language at the University of Petrograd which was based on moderate principles. The 41° was founded by Zdanevich, Ledentu, Lapchine, Vera Ermolaeva, Olga Lechkova. Their university claimed these principles while refusing all principles a priori. Their newspaper was *Murder without bloodshed*.

(...)

Z. and Ledentu were given the authorization in October 1916 to open *The first rose*, the 41°'s university at the no. 5, rue de l'Ecurie in Petrograd for the education of youth in poetic activity and in the development of the craft as it appeared in Khlebnikov's accounts and the first results of the 41°.

In the summer of 1917, because of political events, they decide to move their activities to Georgia where the conditions are much better for pursuing their work. The university then settles in Tiflis where it remains for the next three years.

Tiflis, isle of the future

Marzio Marzaduri, in a remarkable essay on the artistic avant-garde in Tiflis during the Menshevik Georgian years, mentions the popularity of the Caucasian city at that time:

Noj Zordania, an old revolutionary who was head of the county at the time, had asked his voters to choose the Western Imperialists over the Eastern fanatics. This statement became the motto of Menshevik Georgia. The idea was reinforced by the little saints (santoni) of the social democrats on a visit to the smallest socialist state in the world, the "island of the future" as it was called. It appealed to both intellectuals and artists who liked the idea of being known as "Parisians"; on the signboards of restaurants, concert-cafes, night-clubs, one could read *Sans souci*, *Chanteclerc*, *Eldorado*, *Gentleman*, and so on. A successful serial story (feuilleton) was even written on how Tiflis became the new Paris.⁷

That is why some of the most famous Russian futurists met again in Tiflis, along with a number of Georgian and Armenian artists and poets who could benefit for a moment from a climate conducive to free expression.⁸ Marzaduri describes the surge of activity in the city at the time:

Between 1917 and 1921, Tiflis experienced a vibrant artistic life: groups of artists emerged, magazines were launched, exhibitions were inaugurated, cabarets opened their doors, shows were put on, debates were set up, conferences were held: all nevertheless with an ephemeral quality about them. Russian poets, writers, painters, musicians and authors arrived in droves in this "quiet oasis", suddenly driven to rebuild the world that they had scarcely left, getting themselves reorganized for a short time together.⁹

LA GÉORGIE

La Géorgie indépendante au travail.

a) LA POLITIQUE INTÉRIEURE.

Les élections de l'Assemblée Constituante se déroulèrent en février 1919 au suffrage universel, égal, direct, secret et proportionnel. Tous les citoyens des deux sexes au-dessus de 20 ans avaient le droit d'y prendre part. Comme résultat de ces élections, le parti social-démocrate obtint une grosse majorité, alors que les communistes ne purent conquérir aucun siège. Non seulement des Géorgiens furent élus députés, mais aussi les représentants des minorités nationales.

L'Assemblée Constituante de Géorgie se réunit le 12 mars 1919. Après avoir élu son président,

N. TCHÉIDZÉ, elle ratifia l'Acte de l'Indépendance adopté par le Parlement. Elle valida l'élection de N. JORDANIA, à la Présidence du Gouvernement, et comme la majorité à l'Assemblée appartenait au parti social-démocrate, un gouvernement homogène composé de membres de ce parti fut constitué. Quant aux autres partis, bien qu'ils ne fussent pas représentés au sein du gouvernement, ils prirent une part active dans toutes les autres sphères de la vie nationale.

Outre le pouvoir législatif, le Parlement possédait la haute direction des armées régulières et irrégulières, le droit de déclarer la guerre, de ratifier les traités de paix et les conventions commerciales ou autres avec les puissances étrangères ; il votait le budget, contractait des emprunts, élisait le président du gouvernement et les hauts fonctionnaires de l'Etat, contrôlait l'activité du pouvoir exécutif, etc., etc.

Le président du gouvernement, élu par le Parlement pour un délai déterminé, était en même temps le représentant suprême de la République.

La Russie tsariste suivait la politique de centralisation dans les pays périphériques. Si les villes possédaient leurs municipalités avec des droits restreints, les provinces et les communes étaient, par contre, à la merci des agents de police désignés par le gouvernement pour les administrer. La République Géorgienne adopta le principe de self-government et procéda à la décentralisation de l'administration. Les organes de l'administration locale étaient élus sur la même base que le Parlement, et jouissaient de l'autonomie complète dans la sphère de l'activité sociale et culturelle. Ils organisaient leur propre police, s'occupaient des affaires culturelles et économiques dans la limite du terri-

LA GÉORGIE INDÉPENDANTE

toire à leur disposition et dirigeaient un certain nombre d'entreprises industrielles.

L'activité réformatrice de la démocratie devait s'étendre au domaine de la justice, laquelle fut nationalisée et adaptée aux exigences de la société moderne. Les juges étaient élus pour un terme déterminé; ils étaient indépendants, et ne pouvaient être révoqués que par un arrêt du tribunal. Toutes les affaires graves ressortissant à la juridiction pénale, de même que les affaires politiques et les délits de presse, étaient soumis au Jury. Le parlement élisait aussi le Sénat, dont le rôle était de veiller à la stricte application de la loi et d'orienter la justice, en qualité de Cour de Cassation.

Certaines régions de la République, de mœurs et de conditions de vie différentes, bénéficièrent de l'autonomie complète dans l'application de la loi générale et la direction des affaires locales. Ainsi, l'Abkhasie s'était vu octroyer les droits autonomes dès la fin de l'année 1918. La réalisation de cette réforme, dans la partie musulmane de la Géorgie, Adjara, fut retardée par le fait de l'occupation de cette province par les Anglais, jusqu'à l'été 1920.

Les minorités nationales de la République jouissaient de la liberté complète pour leur développement social, économique et culturel.

L'Eglise étant séparée de l'Etat, aucune religion n'était avantagée par la loi.

L'organisation de la défense nationale étant d'une nécessité urgente pour la jeune république, la base de l'armée nationale avait été jetée avant même la proclamation officielle de l'indépendance. Le système militaire de l'ancienne Russie, qui tablait sur l'immense territoire de l'Empire et la matière humaine incalculable, était inapplicable au petit Etat. La Géorgie devait concevoir son armée

régulière sur une base nouvelle avec des méthodes de défense correspondantes. A cette fin, une Ecole Militaire fut fondée et des manuels édités en langue géorgienne. Le service militaire étant obligatoire, tous les citoyens valides recevaient l'instruction militaire. A côté des forces régulières d'artillerie, d'infanterie et d'aviation, la Géorgie possédait une armée irrégulière de première importance, l'armée des volontaires — la Garde Populaire — subordonnée, elle aussi, au commandement militaire unique de l'Etat.

La République avait à s'occuper aussi de la nationalisation et du développement de l'instruction publique. Les anciennes écoles étaient devenues l'instrument par excellence de la politique de « russification » tsariste ; la nouvelle République démocratique leur assigna le rôle de développer la culture nationale,

L'instruction primaire fut déclarée gratuite et obligatoire. Le système scolaire, présentait une unité organique, contrairement au système irrationnel légué par le tsarisme. Les écoles primaires étaient directement liées aux écoles secondaires et les écoles supérieures faisaient suite à ces dernières.

Selon la statistique officielle, au commencement de l'année 1921, le nombre des écoles, aussi bien que celui des élèves, avait doublé en comparaison de celui qui existait à l'époque tsariste. Ainsi, en 1915, on comptait 864 écoles avec 80.234 élèves, et au début de 1921, ces chiffres s'élevaient à 1924 pour les écoles, et à 162.342 pour les élèves. L'Etat fonda, en outre, et subventionna des établissements scolaires pour les minorités nationales.

Tiflis se vit doter d'une école polytechnique et de deux universités, dont l'une privée. Dès son inauguration, l'université de l'Etat comptait 3.000

LA GÉORGIE INDÉPENDANTE

étudiants. Le gouvernement accordait aussi des bourses aux étudiants qu'il envoyait à l'étranger (France, Angleterre, Allemagne, Italie), pour leur permettre de compléter leur instruction et approfondir les connaissances dans lesquelles ils s'étaient spécialisés.

D'autre part, il fut créé tout un réseau d'écoles populaires destinées à vulgariser les sciences, dont les cours, accessibles à tous, étaient suivis par les adultes de toutes conditions. En 1920, on comptait déjà deux cents établissements de ce genre à Tiflis et dans les autres grandes villes du pays.

Au 1er janvier 1920, le nombre des bibliothèques et des salles de lecture atteignait 2.112. Des dispositions étaient prises pour atteindre le chiffre de 3.500, sans compter les clubs populaires et les sociétés musicales et artistiques en formation dans tous les coins du pays.

Parallèlement à l'instruction intellectuelle, la jeunesse était astreinte au sport et au développement physique. Ce travail était dirigé par la société sportive « Chévardeni », qui, aussitôt après sa fondation, comptait 4.000 adhérents.

Dans le domaine de l'hygiène publique, des dispositions spéciales furent prises par les autorités compétentes pour intensifier la lutte contre la tuberculose et la malaria. Nombre de sanatoriums et de stations climatiques furent aménagés pour combattre ces fléaux.

Les administrations locales fondèrent des hôpitaux, des pharmacies, et organisèrent des centres médicaux pour les besoins locaux. L'instruction agricole et vétérinaire suivit le développement de l'instruction générale. Un réseau téléphonique relia toutes les villes et les campagnes; les postes et télégraphes se développèrent rapidement.

LA GÉORGIE

Le pays jouissait de la liberté de parole et de presse; les journaux et les livres étaient imprimés aussi bien en langue géorgienne qu'en langue des minorités nationales (arménienne, russe, etc.).

Le 21 février 1921, l'Assemblée Constituante adopta la nouvelle constitution, essentiellement démocratique. La politique pratiquée par la République pendant les deux ans qui précédèrent en fut la base. Les nouveaux articles qui y furent incorporés conféraient au peuple le droit à l'initiative et au referendum général.

Ce rythme général de reconstruction était accompagné par le développement économique correspondant.

b) LA POLITIQUE ÉCONOMIQUE.

La courte durée de la République démocratique de la Géorgie indépendante (2 ans et 9 mois) ne permit pas le développement de toute son énergie nationale et le redressement économique complet du pays; surtout si nous nous rendons compte de la situation générale au moment de son indépendance: la guerre mondiale n'était pas encore terminée, la Géorgie était privée des grands marchés européens (détroits fermés), ainsi que de celui de la Russie avec laquelle elle avait été liée économiquement pendant plus d'un siècle (la guerre civile et l'anarchie y régnaient); après avoir participé à la guerre mondiale pendant quatre années, elle restait encore en guerre — seule alors — contre la Turquie qui occupait plusieurs de ses provinces. La Géorgie indépendante était issue de la Révolution russe qui avait ébranlé fondamentalement la vie économique dans tout l'ancien Empire. Il est évident qu'au point de vue économique la Géorgie,

LA GÉORGIE INDÉPENDANTE

comme les autres parties de l'ancien Empire russe, était très affaiblie et épuisée.

La tâche primordiale du nouvel Etat consistait à résister contre les attaques permanentes du côté de la Russie (des « rouges » aussi bien que des « blancs »), à restaurer l'économie nationale fortement ébranlée pendant la guerre et la Révolution, à établir l'ordre dans le pays, à instituer une législation nouvelle inspirée de l'esprit démocratique et national, et à créer des conditions favorables pour le développement économique et social futur.

C'est en 1921-1922 seulement que commence le redressement économique mondial ouvrant une période de prospérité générale, mais, en ce temps-là, la Géorgie était déjà occupée par les Soviets.

Réforme agraire. — L'œuvre la plus importante accomplie par le Pouvoir de la Géorgie indépendante, dans le domaine de l'économie nationale, fut la réforme agraire, dont plusieurs Etats s'occupèrent après la guerre, sans y avoir tous encore réussi.

Nous avons déjà indiqué que la Géorgie ne possède pas assez de terre pour le besoin de toute la population rurale. Etant donné cette circonstance, la réforme agraire était urgente et le règlement devait en être rendu plus aisé. La plus grande partie de la terre, en Géorgie, appartenait à l'Empire russe (Trésor russe) et à la famille impériale, qui s'en emparèrent par des procédés divers ; la noblesse géorgienne venait ensuite. La situation des paysans qui cultivaient la terre en métayage était dure et leur dépendance des propriétaires était parfois les traces du régime féodal (ainsi, par exemple, le paiement des impôts pour la jouissance de la terre se faisait exclusivement *en nature*, etc.). La superficie du territoire (6.058.000 hectares)

se décomposait de la façon suivante, en 1917 : 2.206.000 hectares, soit 36,5 % à l'Empire russe ; le reste, 3.852.000 hectares, était réparti entre les propriétaires privés, et parmi ces derniers, 1.876.869 paysans (sauf Adjara) ne possédaient que 893.019 hectares. De générations en générations, les paysans cultivaient la terre qui ne leur appartenait pas et devaient aux propriétaires une partie, assez élevée, de la récolte. Une telle situation suscitait chez les paysans de grands mécontentements, lesquels servaient de prétextes à des mouvements révolutionnaires et entravaient le développement de l'agriculture.

La Géorgie indépendante, au début même de son indépendance renouvelée, adopta une loi agraire dont l'application fut réalisée au cours des deux années suivantes. D'après cette loi, toutes les terres appartenant à l'Empire russe, aux Églises et monastères, et à la famille impériale, furent confisquées ; quant aux propriétaires privés, la loi leur laissa la jouissance de 7 à 14 dessiatines (7,6 hect. à 15,2 hect.), suivant le genre de culture auquel était soumise la terre. La confiscation ne comporta aucune indemnité aux anciens propriétaires.

Ainsi l'État constitua un fonds agraire d'environ 3.900.000 hectares, composé de forêts, prairies, pâturages, terres arables, etc. Les forêts, pâturages, gisements de minerai et eau restèrent en possession de l'État ; le reste de la terre devait être attribué aux paysans n'ayant que peu ou pas de terres et dont le travail dans l'agriculture était la source principale de revenu (loi du 23 janvier 1919). La superficie de la terre distribuée à chaque paysan de cette catégorie ne devait pas dépasser celle laissée aux anciens propriétaires ; les paysans payèrent à l'État, pour la terre acquise, une somme minime

LA GÉORGIE INDÉPENDANTE

destinée à couvrir une partie des dépenses de l'Etat pour la réforme agraire.

L'Etat céda une partie des forêts et des eaux, selon l'importance locale, aux administrations communales (self-government); d'autre part, les paysans conservèrent le droit de jouissance des forêts pour leurs besoins personnels et dans la limite fixée par l'Etat.

Au début de 1921, la réforme agraire était presque achevée, la terre était répartie et les petits cultivateurs étaient devenus les maîtres absolus de la production de leur travail. C'était la fin du désordre dans l'économie rurale : les paysans satisfaits étaient devenus des gardiens inébranlables du nouveau régime républicain et de l'indépendance nationale ; le travail aux champs était repris avec une énergie nouvelle et une confiance en l'avenir.

La superficie de la terreensemencée qui avait diminué pendant la guerre, augmenta rapidement et, en trois ans, elle fut presque doublée : en 1916, 353.000 hectares ; en 1920, 621.000 hectares.

Cette réforme agraire répondait si bien aux aspirations des masses paysannes géorgiennes que, lorsque après l'occupation de la Géorgie, le Gouvernement soviétique proclama la nationalisation complète de la terre, il n'osa pas y toucher avant plusieurs années. Et cela se conçoit, car il s'agissait alors de la confiscation de la terre des petits cultivateurs et non de celle des grands propriétaires fonciers qui en étaient déjà dépossédés. Par le fer et le feu, par la destruction des foyers des paysans et par la déportation de leurs familles en Sibérie, le Gouvernement soviétique réussit plus tard la nationalisation de la terre et la collectivisation de l'économie rurale en Géorgie ; toutefois, il dut reconnaître aux paysans le droit de propriété

des « enclos » et des jardins pour les besoins de leurs familles.

Industrie. — Riche en ressources naturelles, la Géorgie est pauvre en capitaux. La protection de l'initiative privée et l'importation des capitaux étrangers étaient les conditions du développement économique de la Géorgie (comme pour toute la Russie d'ailleurs) si l'Etat ne voulait pas admettre l'exploitation excessive des classes laborieuses, ce que nous voyons aujourd'hui dans les pays soviétiques.

Le Gouvernement de la République géorgienne, afin de redresser et développer l'industrie déjà existante, favorisa l'initiative privée par le crédit de la Banque d'Etat, l'établissement des banques privées, par les facilités accordées pour l'organisation des sociétés par actions, etc.

En même temps et vu la faiblesse de l'initiative privée, l'Etat organisa lui-même sa propre industrie; ainsi, l'Etat géorgien possédait quelques industries du bois et du verre (Borjom), l'industrie charbonnière (Tkivibouli), l'exploitation des chemins de fer, l'exploitation des eaux minérales, etc.; les villes et les communes jouissaient de l'assistance financière de l'Etat pour le développement de l'industrie communale.

Des sociétés mixtes, avec participation de l'Etat et d'industriels privés, furent créées : Société géorgienne de transports, Société d'exportation du manganèse, etc.

L'Etat favorisa l'importation des capitaux étrangers sous l'initiative privée, mais dans les conditions générales approuvées par l'Etat et sous son contrôle (ainsi les Banques étrangères « Italo-Caucasica » et « Allemande-Caucasienne » et d'autres sociétés in-

LA GÉORGIE INDÉPENDANTE

dustrielles et commerciales furent fondées; ou avec la participation de l'Etat lui-même (la concession des gisements charbonniers de Tkvartcheli, l'accord avec les Sociétés françaises pour le développement de la sériciculture en Géorgie, etc.).

L'exportation du manganèse qui était auparavant entre les mains de plusieurs exportateurs privés, sur l'initiative et la participation de l'Etat, fut organisée en une grande Société d'Exportation du Manganèse (« Thémò »); ainsi le manganèse de Géorgie alla reconquérir les marchés étrangers qu'il avait perdus pendant la guerre. La production du manganèse augmenta sensiblement: en 1918, 26.000 tonnes; en 1919, 65.000 tonnes; en 1920, 121.600 tonnes; l'exportation aussi: en 1919, 39.000 tonnes; en 1920, 171.000 tonnes.

L'industrie du charbon augmenta, elle aussi. A Tkvbouli la production était, en 1919, 36.000 tonnes; en 1920, 80.000 tonnes. Au commencement de 1921, tout était prêt pour mettre en exploitation les riches gisements houillers de Tkvartcheli.

L'industrie du cuivre, dans les régions de Dsan-souli et de Kvartskhana, dévastées pendant la guerre, commença à être restaurée.

On dressa les plans d'exploitation des forces hydrauliques, on étudia les régions naptifères, les gisements d'autres minerais (les gisements de tous les minerais appartenaient à l'Etat), on commença la construction du chemin de fer Senaki-Soukhoum, dont une partie, au début de 1921, fut achevée.

Commerce. — Le commerce intérieur était libre; quant au commerce extérieur, étant donné, d'un côté, la difficulté des communications avec l'Europe, et de l'autre, la nécessité de réfréner la spéculation et de protéger les petits producteurs, le monopole

d'Etat de l'exportation de plusieurs produits (tabac, cocons de soie, laine, etc.) fut décidé. Cette mesure stimulait l'augmentation de la production, notamment dans la sériciculture. Le chiffre de cocons recueillis s'élevait chaque année : en 1917, 700 tonnes ; en 1920, 840 tonnes ; en 1921, 1.415 tonnes.

Quant à la superficie des plantations de tabac, elle restait encore en déclin, car les cultivateurs trouvèrent plus profitable la culture des céréales, jusqu'à l'établissement des communications régulières avec les marchés étrangers.

Pour favoriser le commerce, on fonda les Chambres de Commerce : Géorgienne, Franco-Géorgienne et Allemande-Géorgienne.

Coopératives. — Dans le but de protéger les classes ouvrières et moyennes, le mouvement coopératif fut favorisé. En 1919, le nombre des membres des coopératives était évalué comme suit : coopératives de crédit, 148.367, et celles de consommation, 127.750. En 1920, le nombre des membres des coopératives de consommation seules atteignait 368.788, c'est-à-dire que plus de 10 % de toute la population de la Géorgie en faisait partie.

En 1919, une Banque Centrale de Coopératives fut fondée.

Question ouvrière. — La protection du travail était stipulée et assurée par la Constitution de la République : la durée du travail des salariés de 48 heures par semaine, un repos ininterrompu hebdomadaire de 42 heures, l'interdiction du travail des mineurs au-dessous de 16 ans et du travail de nuit des mineurs au-dessous de 18 ans et des femmes, la durée du travail pour les mineurs de 16 à 18 ans fixée à 6 heures par jour, l'interdiction du

LA GÉORGIE INDÉPENDANTE

travail des femmes dans les entreprises nuisibles à la maternité, etc., furent autant de réformes réalisées. La liberté des syndicats existait ainsi que le droit de grève; les bourses de travail, les contrats collectifs, l'arbitrage obligatoire, l'inspection du travail et le contrôle sanitaire indépendant des employeurs étaient établis.

La Constitution garantissait par voie d'assurance à tout ouvrier salarié ayant perdu, entièrement ou partiellement, la capacité de travailler par suite de vieillesse, de mutilation ou d'autre cause, une assistance proportionnée à son salaire.

Toute infraction aux lois assurant la protection du travail était passible du Code pénal.

Enseignement technique. — Pour assurer l'enseignement technique et le perfectionner, on créa des écoles techniques et des facultés spéciales dans l'Université et la Haute Ecole Polytechnique; dans ce même but, 70 jeunes gens furent envoyés en Europe, et autant devaient y être envoyés chaque année, aux frais de l'Etat.

Finances. — La liquidation des anciennes institutions russes et l'organisation de nouvelles institutions républicaines, l'organisation de l'armée et de l'administration nationales, les besoins de l'enseignement public, du commerce, de l'industrie, des administrations communales nouvellement établies, etc., tout cela exigeait des dépenses énormes; de plus, à peine sorti de la guerre et de la révolution, comme nous l'avons déjà dit, le nouvel Etat géorgien était affaibli matériellement et ne pouvait compter que sur ses propres ressources, car — et à ce point de vue la Géorgie faisait peut-être exception — il ne reçut aucune aide du dehors ni de quoi que ce soit.

La situation financière était donc grave, une grande partie du budget fut couverte par le papier-monnaie. Il est vrai que, après la guerre, plusieurs Etats d'Europe, plus anciens et plus grands que la Géorgie, employèrent le même procédé pour couvrir les dépenses publiques, mais une telle situation entravait le développement économique de la Géorgie. Aussi, le Gouvernement géorgien, aussitôt qu'il eut la possibilité d'entrer en relations avec les pays occidentaux, réussit à contracter un emprunt pour alléger cette situation transitoire et faire face aux difficultés financières. (A cause de l'occupation du pays, cet emprunt ne fut pas utilisé.)

La réforme monétaire avait été envisagée pour le début de 1921, et tout était mis au point dans ce but.

Le 1er janvier 1921, il y avait en circulation 9 milliards de roubles géorgiens et le cours d'une livre sterling à Tiflis se montait à 11-12 mille roubles géorgiens; en même temps, en Russie, où le Gouvernement soviétique se préparait déjà clandestinement, à « apporter aux travailleurs géorgiens le bonheur de la soviétisation », 1.168 milliards de roubles-papiers se trouvaient en circulation et l'estimation d'une livre sterling dépassait 237.500 roubles soviétiques. C'est pourquoi les Soviets moscovites qui, en s'installant en Géorgie, blâmaient tout ce qui était fait en Géorgie indépendante et détruisaient tout ce qui portait les signes de l'indépendance de la Géorgie, n'hésitèrent pas à commettre des faux quotidiennement et, pendant deux ans après l'occupation de la Géorgie, continuèrent à émettre de la monnaie géorgienne sous l'effigie de la Géorgie indépendante et sous la fausse signature du Président et du Ministre des Finances de la Géorgie indépendante.

Telle était la situation générale à l'intérieur de

LA GÉORGIE INDÉPENDANTE

la Géorgie, au commencement de 1921, quand la Russie soviétique décida d'anéantir son indépendance.

c) LA POLITIQUE ÉTRANGÈRE

La République de Géorgie employa tous les moyens en son pouvoir pour établir des relations normales et empreintes d'amitié avec toutes les nations, notamment avec les pays voisins. Elle s'efforça de rompre le blocus politique et économique engendré par la guerre mondiale et de se rapprocher ainsi des pays d'Europe. Elle essaya, d'une part, de régler les questions litigieuses avec les voisins, par des accords et des concessions mutuelles, et par l'arbitrage, si le cas se montrait difficile; d'autre part, elle travailla à apaiser les conflits nationaux dans le cadre du Caucase, afin de rendre possible la collaboration étroite de ces peuples dans la paix et la confiance réciproque.

La Géorgie suivit une politique de paix et d'union avec l'Azerbaïdjan et l'Arménie. Ainsi, dès la fondation des républiques transcaucasiennes, elle préconisa l'émission d'un papier-monnaie commun à trois États, et c'est grâce à cette initiative que les trois républiques conclurent un accord ferroviaire et signèrent une convention des postes et télégraphes. Mais ces réalisations ne lui paraissant pas suffisantes pour le bien-être de ces États, elle s'efforça d'étendre cette collaboration à l'activité économique et politique de ces pays.

La question la plus délicate à résoudre, et qui revêtait un caractère d'urgence, était celle des frontières entre les nations transcaucasiennes. De là dépendaient les bons rapports entre ces pays.

Dans l'Acte d'indépendance adopté par le Par-

lement, nous lisons : « La République démocratique de Géorgie désire entretenir des relations amicales avec tous les membres de la communauté internationale et, en particulier, avec les Etats et les peuples voisins. » En commentant cet Acte, le Président du Conseil National de Géorgie, N. JORDANIA, confirma la volonté du peuple géorgien de collaborer étroitement et fraternellement avec ses voisins, desquels il avait été momentanément séparé, et il exprima sa foi dans l'avenir qui allait favoriser l'entente confédérale des pays transcaucasiens, entente qui permettrait de consolider leur indépendance et de les protéger contre l'invasion étrangère.

Le 27 octobre 1919, le Gouvernement de la Géorgie proposa à l'Arménie et à l'Azerbaïdjan de déléguer leurs représentants à Tiflis pour aborder l'examen des questions litigieuses, dont les principales étaient : le règlement, d'un commun accord, du problème des frontières ou, à défaut, par l'arbitrage, et l'engagement réciproque de ne conclure aucune convention avec aucun Etat au détriment des peuples participant à la Conférence.

En février 1919, la Géorgie réitéra sa proposition tendant à organiser une conférence des trois Etats, qui, entre autres questions, aurait à traiter des questions ferroviaire, douanière, des postes et télégraphes et de l'émission d'un papier-monnaie commun ; mais la tension qui existait entre l'Arménie et l'Azerbaïdjan empêcha la réalisation de ce projet.

La Conférence ne put se réunir qu'au mois de mai 1919, à l'époque même où les forces contre-révolutionnaires de Denikine étaient aux portes de la Transcaucasie. Elles avaient déjà envahi la République du Caucase du Nord et marchaient sur la

LA GÉORGIE INDÉPENDANTE

Géorgie et l'Azerbaïdjan. La Conférence, devant une telle situation, envisagea aussitôt les mesures communes de défense contre l'envahisseur, mais elle fut handicapée par l'attitude des Arméniens qui estimaient que le danger qu'offrait Denikine était beaucoup moins grave que celui que présentaient les Turcs à l'époque. Ainsi, la divergence de jugement qui se manifesta fut la cause principale de l'échec de cette conférence, ce qui obligea la Géorgie et l'Azerbaïdjan à conclure une alliance militaire le 16 juin 1919.

La République du Caucase du Nord (Montagnards) mena une lutte énergique sur deux fronts : contre le bolchévisme d'une part, et contre l'armée de Denikine de l'autre. Elle suivait avec un intérêt passionné l'évolution de la situation en Transcaucasie, et souhaitait la conciliation de ces trois Etats pour en faire ses alliés. De son côté, la Géorgie indépendante se rendait parfaitement compte de l'importance que représentait pour elle l'existence d'une république indépendante des montagnards au delà de la chaîne du Caucase. C'est pourquoi elle ne laissa jamais échapper l'occasion de formuler des protestations énergiques contre les excès des armées blanches à l'égard de la République du Caucase du Nord. Nombre de volontaires se joignirent d'ailleurs aux montagnards pour défendre la liberté de ce peuple. Pendant ce temps, les rapports entre la Géorgie et sa voisine du sud, la Turquie, s'améliorèrent et les deux pays eurent des représentants diplomatiques.

La Géorgie prit aussitôt l'initiative de proposer à la Russie soviétique l'établissement de rapports normaux et amicaux entre les deux pays et de résoudre d'un commun accord toutes les questions qui les intéressaient. La proposition fut acceptée

et, le 7 mai 1920, les deux États signèrent un traité de paix, dont le premier article stipule : « Se basant sur le droit de tous les peuples, proclamé par la République Socialiste Fédérative Soviétique Russe, de disposer librement d'eux-mêmes, jusques et y compris la séparation totale de l'État dont ils font partie, la Russie reconnaît sans réserve l'indépendance et la souveraineté de l'État géorgien, et renonce de plein gré à tous les droits souverains qui appartenaient à la Russie, à l'égard du peuple et du territoire géorgien. » Le second article est conçu en ces termes : « Se basant sur le principe proclamé dans l'article précédent du présent traité, la Russie s'engage à renoncer à toute immixtion dans les affaires intérieures de la Géorgie. »

Le 20 novembre 1920, la République de Géorgie et les Républiques soviétiques russes et azerbaïdjanaises signaient une convention de commerce et de transit.

Au début de l'année 1919, la Géorgie avait envoyé en Europe une délégation spéciale sous la présidence de N. TCHÉIDZÉ, avec mission d'obtenir la reconnaissance juridique du nouvel Etat. La délégation travailla avec succès, pendant deux ans, dans les différents centres de l'Europe et, surtout, à la Conférence de Versailles. Elle se tenait en contact étroit avec les représentants des autres républiques caucasiennes et les délégations des nations libérées du joug russe par la révolution ; elle travailla avec eux à la reconnaissance de ces pays par les puissances européennes. Son activité n'était pas limitée aux démarches diplomatiques ; elle accomplit aussi un travail de propagande d'une importance primordiale, en faisant connaître à l'Europe l'histoire et les aspirations de la nation géorgienne, pour prédisposer son opinion publique en faveur

de ses revendications. Comme suite de cet effort, plusieurs personnalités européennes manifestèrent l'intention d'aller visiter la Géorgie indépendante pour pouvoir apprécier, sur place, ses efforts de reconstruction de vie intérieure. La Géorgie reçut ainsi la visite de journalistes connus (Jean Martin du « Journal de Genève », P. Gentizon du « Temps », etc.) qui furent bientôt suivis par des industriels, des géologues, par de nombreuses personnalités diplomatiques et politiques, par un groupe de socialistes européens, etc. La publication par la presse de leurs observations sur la réalité géorgienne et la campagne qu'ils menaient dans les sphères politiques en faveur du nouvel Etat facilitèrent beaucoup la reconnaissance juridique.

En effet, le 27 janvier 1921, l'indépendance de la Géorgie fut reconnue *de jure* par le Conseil Suprême de l'Entente (Angleterre, France, Italie, Japon, Belgique). Elle était déjà proclamée par l'Allemagne, la Turquie et l'Argentine. La reconnaissance *de facto* de l'Etat géorgien datait de janvier 1920.

L'exemple du Conseil Suprême fut suivi par la Pologne, la Roumanie, l'Autriche, le Mexique, etc. Ces Etats accréditèrent aussitôt leur mission diplomatique auprès du Gouvernement régulier de la Géorgie, qui, à son tour, posséda des Légations à Paris, Londres, Rome, Berlin, Varsovie, Moscou, Ankara, et des agents diplomatiques à Berne, Vienne, Stockholm, Bucarest, Helsingfors et Tokio.

En décembre 1920, l'Assemblée de la Société des Nations eut à s'occuper de l'admission de la Géorgie au sein de cette organisation. Au scrutin qui s'ensuivit, bien qu'elle eût obtenu le double de voix des autres Etats qui avaient en même temps posé leur candidature, elle ne recueillit pas le minimum nécessaire à son admission, et la question de

LA GÉORGIE

toutes ces candidatures fut ajournée et reportée à l'Ordre du jour de l'Assemblée suivante. Elle fut cependant invitée, avec les Etats Baltes, à participer aux travaux des Commissions techniques de la Société des Nations.

4. L'occupation de la Géorgie.

La situation de la Géorgie, au début de 1921, était la suivante : à l'intérieur, la population était unie et entièrement occupée à la restauration de son pays; à l'extérieur, le Pouvoir National avait réussi à établir des relations normales avec tous les Etats, dont le premier était la Russie soviétique elle-même. Le nouvel Etat voulait vivre dans le travail et dans la paix.

Or, juste à ce moment-là, sans aucun préliminaire diplomatique, sans aucun avertissement et sans déclaration de guerre, dans la nuit du 11 février 1921, des détachements de la XIe armée soviétique, qui se trouvait en Arménie (déjà occupée par les Soviets), franchirent la frontière géorgienne et se dirigèrent sur Tiflis. C'est ainsi que, brutalement, les Soviets violèrent le traité conclu depuis quelques mois (7 mai 1920) avec la Géorgie, traité par lequel ils reconnaissaient solennellement l'indépendance de la Géorgie et garantissaient ses frontières. Pour dissimuler cette violation flagrante, sans vergogne Moscou annonça par T. S. F., au monde entier : « Les paysans et les ouvriers géorgiens se sont soulevés contre leur Gouvernement bourgeois et contre-révolutionnaire! » (*). En vérité, la nation

(*) Après l'annexion de la Géorgie, le Gouvernement soviétique lui-même abandonna cette version mensongère et la presse soviétique décrivit avec orgueil les opérations des armées rouges

LA GÉORGIE INDÉPENDANTE

géorgienne tout entière, révoltée par cet acte abominable, se leva pour défendre son sol et sa liberté.

Deux jours après l'invasion du côté de l'Arménie, les troupes de cette même XIe armée rouge, cantonnées en Azerbaïdjan soviétique, furent lancées de ce côté et menacèrent aussi Tiflis ; quelques jours après, les IVe et IXe armées rouges, parties du Caucase du Nord, marchèrent également sur la Géorgie, dans les directions de Tiflis et de Koutaïs ; enfin, par le littoral de la mer Noire, elles se dirigèrent vers Soukhoum. C'est ainsi que la Russie soviétique se jeta contre la Géorgie avec trois armées, et l'attaqua de cinq côtés différents à la fois.

contre la Géorgie. Prenons, entre autres exemples, une description de l'activité de la XIe armée rouge, d'après une revue militaire soviétique intitulée « Mécanisation et Motorisation » (2e édit. militaire d'Etat, février 1936, pages 18-23) :

« Dans la bataille de la XIe armée rouge pour la libération de la Géorgie, le rôle important fut joué par des détachements de cette armée munis de trains et d'automobiles blindés et de chars d'assaut... Les deux chemins les plus courts menaient de l'Azerbaïdjan à la Géorgie, vers le centre mencheviste, Tiflis, et le coup asséné sur cette ville pouvait décider du sort du combat... Aux troupes envoyées dans ces deux directions furent ajoutés, par voie ferrée, 5 trains blindés (N°s 7, 94, 5, 77 et 61), et, par route, des groupes d'automobiles blindées (N° 55) et des groupes de chars d'assaut (N° 2)... Le groupe des automobiles blindées (N° 55) remplit brillamment sa tâche pendant la nuit du 16 février 1921... Le commandant de la machine de tête, le camarade Sidoroff, en récompense de son activité dans cette direction reçut la décoration du Drapeau rouge... Pendant la journée du 16 février, nos trains blindés, stationnés sur la place ouverte et le pont démoli, ripostèrent avec des obus et des mitrailleuses à l'ennemi qui, à plusieurs reprises, avait attaqué nos troupes. Le train blindé de l'ennemi essaya d'attaquer notre infanterie du côté de Salogly, mais le feu de nos canons à longue portée du train blindé N° 94 l'obligea à battre en retraite. La Garde Populaire, à peine sortie du feu de nos trains blindés et de notre artillerie, arrêta l'avance de notre infanterie... » — Bref, du côté des Soviets, et d'après leur propre témoignage, que voit-on ? Troupes régulières, trains et automobiles blindés, chars d'assaut, artillerie, infanterie, etc... et non « des ouvriers et des paysans » soulevés !

LA GÉORGIE

De plus, la Russie soviétique ne se borna pas à envahir elle-même ce pays : elle promit à la Turquie de lui céder deux importantes provinces géorgiennes, Artvin et Ardahan, afin de l'inciter, par l'intérêt, à s'unir à elle, pour soutenir l'occupation de la Géorgie ; et pendant que les troupes géorgiennes combattaient contre les Russes, les Turcs envahissaient la Géorgie du côté d'Ardahan.

La jeune armée géorgienne lutta héroïquement : plusieurs fois elle repoussa les assauts des ennemis et captura des milliers de soldats russes. La guerre se prolongea ainsi plus d'un mois, et ce ne fut que le 18 mars 1921 que les forces de Moscou réussirent à s'emparer de la dernière forteresse de la Géorgie : Batoum. Le même jour, le Gouvernement National, investi de la pleine confiance de l'Assemblée Constituante, qui avait siégé la veille à Batoum, quitta son pays pour défendre sa cause dans le monde civilisé.

Le pouvoir soviétique s'installa en Géorgie, mais la lutte qu'il eut à soutenir contre la population se poursuivit. La force brutale n'avait pu anéantir la volonté inébranlable du peuple géorgien de combattre pour reconquérir la liberté nationale. Toutes les classes de la population prirent part, de différentes manières, à cette lutte sans merci : manifestations politiques, boycottage des institutions bolchévistes, grèves politiques, furent déclanchées à chaque instant. La plus féroce des terreurs ne réussit pas non plus à briser la résistance du pays : la population y répondit par des soulèvements armés, en Svanéthie, en 1921, en Pchavo-Khevsouréthie, en 1922, etc., qui aboutirent, en août 1924, à l'insurrection générale. Malheureusement, cette insurrection fut étouffée et le pouvoir d'occupation, une fois encore triomphant, se vengea sur la population

LA GÉORGIE INDÉPENDANTE

désarmée et noyée dans le sang toute la Géorgie. Malgré cela, les aspirations du peuple vers l'indépendance restèrent aussi vives et sa volonté inflexible. La lutte continua.

Cette lutte acharnée d'un peuple courageux pour son droit et sa liberté nationale ne resta pas sans écho à l'étranger. L'opinion publique de tous les pays civilisés, sans distinction de tendances politiques, fut révoltée de la violation commise par le pouvoir moscovite : le cas de la Géorgie fut évoqué avec grande sympathie dans les parlements des États d'Europe et d'Amérique, dans les congrès politiques internationaux, dans la presse mondiale, etc. Nous ne citerons que quelques résolutions (parmi des centaines d'autres) prises par les organisations internationales, tout à fait différentes, mais caractérisant chacune le retentissement qu'eut la cause de la Géorgie dans les milieux internationaux.

L'Union Internationale des Associations pour la Société des Nations a protesté énergiquement contre l'occupation de la Géorgie par les armées soviétiques. Dans sa Conférence de 1921, à Genève, qui eut lieu ainsi au lendemain même de cette occupation, elle adoptait une résolution dont voici les termes : « Le Congrès, ému de la malheureuse situation de la Géorgie, cette nation démocratiquement organisée, qu'une armée étrangère a envahie et occupée contre le vœu des habitants, et qui a perdu ainsi son indépendance et ses libertés, exprime toute son indignation et demande instamment au Conseil et à l'Assemblée de la Société des Nations de prendre des mesures pour que le principe du droit des peuples à disposer d'eux-mêmes soit appliqué à la Géorgie. »

Depuis, l'Union a pris des résolutions dans le

LA GÉORGIE

même sens, à Paris en 1932, à Folkestone (Angleterre) en 1934.

En 1922, la Troisième Assemblée de la Société des Nations adopta, à l'unanimité, la résolution suivante :

« L'Assemblée de la Société des Nations, ayant considéré la situation de la Géorgie, invite le Conseil à suivre avec attention les événements dans cette partie du monde, de manière à saisir les occasions qui pourraient se présenter d'aider, par des moyens pacifiques et conformes aux règles du droit international, au retour de ce pays à une situation normale. »

La Cinquième Assemblée de la S. D. N., en 1924, confirmant cette résolution à l'unanimité, ajouta, en raison des événements qui se déroulaient en Géorgie (il s'agissait de l'insurrection contre le pouvoir d'occupation) : l'Assemblée exprime « l'espoir que les Gouvernements des Etats membres de la Société pourront assister éventuellement le Conseil, soit en lui fournissant des informations, soit en lui prêtant, dans la mesure où le permettront les circonstances, le concours de leur influence pacificatrice ».

Dans un manifeste publié en 1924, l'Internationale Ouvrière Socialiste disait : « Il y a soixante ans, le symbole du droit des peuples de disposer d'eux-mêmes était la revendication d'indépendance de la Pologne. Cette indépendance est établie. Aujourd'hui, nous nous conformons à ce principe de l'Internationale, en réclamant le droit de libre disposition pour la Géorgie, symbole de tous les peuples soumis au régime de la force. »

Le Bureau International de la Paix s'est constamment intéressé à la situation de la Géorgie. Dans plusieurs des Congrès Universels organisés

LA GÉORGIE INDÉPENDANTE

par lui, des résolutions ont été votées en faveur du rétablissement de ce pays dans l'intégrité de ses droits. Lors de son Congrès, qui s'est tenu à Cardiff (Angleterre) en juin 1936, il a adopté, à l'unanimité, l'ordre du jour suivant :

« Le XXXIe Congrès Universel de la Paix,

Considérant que l'U. R. S. S. a été admise dans la S. D. N., dans les conditions envisagées par le Congrès de Locarno ;

Considérant que la S. D. N. est fondée, notamment sur le principe du droit des peuples de disposer d'eux-mêmes ;

Que ce principe est à la base même de la constitution de l'U. R. S. S. laquelle, par le traité conclu avec la Géorgie en date du 7 mai 1920, reconnaît sans réserve l'indépendance et la souveraineté de l'Etat géorgien ;

Constatant que c'est en violation de ce traité et contrairement à ce principe que l'U. R. S. S. occupe actuellement la Géorgie ;

Considérant que le maintien de la paix, but essentiel de la S. D. N., n'est possible que dans le respect des traités et de la justice internationale ;

Rappelant ses résolutions antérieures, demande instamment à la Société des Nations de prendre des mesures propres à mettre fin à une situation contraire aux droits des gens en invitant l'U. R. S. S. à rendre à la Géorgie son indépendance et les droits qu'elle tient de sa qualité d'Etat souverain. »

Le XXXIIe Congrès Universel de la Paix (Paris, août 1937) une fois de plus évoque la situation de la Géorgie et réaffirme ses résolutions antérieures.

La sympathie du monde civilisé, l'amitié des défenseurs du droit et de la liberté des peuples ne font pas défaut à la Géorgie martyrisée. Et cela prouve toute l'équité de la cause pour laquelle le

LA GÉORGIE

peuple géorgien lutte courageusement depuis 69 années déjà ! La Géorgie envisage son avenir avec grand espoir, car, d'abord, son peuple se sent uni dans la même volonté de combattre jusqu'au bout le joug étranger et le régime soviétique, ensuite, parce qu'il voit que tous les peuples de l'U. R. S. S. se trouvent en conflits permanents avec le même régime, et que, parmi ceux-ci, les non-russes (qui représentent la moitié de toute la population d'U. R. S. S.) n'attendent que l'effondrement du régime soviétique pour la restauration de leurs foyers et de leurs libertés nationales.

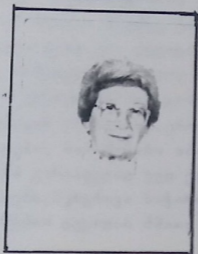
C'est dans une attitude confiante et courageuse que le peuple géorgien attend le temps de sa résurrection nationale. Ce temps viendra !...

Armoiries
de la République Géorgienne.

Nous serons éternellement reconnaissants à la France et aux Socialistes Français qui, les premiers, de la Tribune de la Chambre des Députés ont protesté contre l'occupation de la petite République Démocratique Géorgienne par l'Armée Rouge Soviétique.

- 65 -

ქრისტეან ბერიშვილიძე.

1921-1992 წელი.

ქალბაყონ ქრისტეიან ბერიშვილის გარდაცვალება.

სამშაბათს 18 თებერვალს მძიმე ავადმყოფობის გამო ღუჯილში გარდაიცვალა ქრისტეიან კლოდის ასული- ბერი- შვილისა.

უღმბოდ სიკვდილმა მოგვყავს ვიღევ ერთი ქართული, სა- ქმის მოჭირნახულე, ჩვენი მეგობრის ქართული მამულის გამგის მამია ბერიშვილის მეუღლე ქალბაყონი ქრისტეიანი, რომელიც იყ უბაღლო დამცველი ღუჯილის ქართული მამუ- ლის და ერთგული მომვლელი ღუჯილის ძმათა სახაფლავისი.

მისი დავარგვით ქართულ მამულს გამოეცალა ვიღევ ერთი ღელა ბოძი. ქალბაყონ ქრისტეიანს, ეროვნებით ფრანგს უყვარდა ქართველები, მან მონახა აბონდანის მოხუცე- ცეზულების სახლში გარდაცვლილ ეულ ქართველ ღუჯილთა უპაყრონო საფლავები, შეაგროვა საჭირო თხზა ქართველთა შორის და მათი ნუშიი ღუჯილის ძმათა სახაფლავს მია- ბარა.

მისი სიყვარული საქართველოხადმი იმდენათ დიდი იყო, რომ უკურნებელ ზღნით დავაადებულმა მაინც იმგზავრა საქართველოში მისი მეუღლის ნათესავების და მშობლი- ური მხარის გახანღლბათ, საიღანავ აღფრთოვანებული და- ბრუნდა ჩვენი ქვეყნის ხიღვიით და ნათესავების გახნო- ბით.

არ დახნადდა, საშინელ ჭანჯვაში გარდაიცვალა და ყვე- ლანი უშომით დაგვამწუხრა.

ჩვეს გულწრფელ სამძიმარს უხხაღებთ მის ღრმად დამწუ- ხრებულ მეუღლეს, შვიღებს და შვილი- შვიღებს, რომღებღც მახ ასე უყვარდა და ანებღვირებდა.

მამა მამია!

მნელია მეჭათ მნელი, საყვარელ მეუღლის დაკარგვა, მაგრამ თუ გხურს პატივი ხეე შენი მეუღლის ხსოვნას ნუ მიეცემი სახიჩარკვეთილობას, რადგან შენ საყვარელ მეუღლეს ეს არ მოეჩონებოდა. შენ უნდა განაგრძო წყვიით განგმირულ პაჭარა საქართველს დიდი მინიხჭრის ზიძა შენის ნოე რამიშვილის ხსოვნის საპაჭივცემულთ, შა _ ტოს შოვლა, და დარჩენილ არხივის წესრიგში მოყვანა, და შენახვა საქართველსათვის.

შენ გაჩევს ეს მძიმე შოვალეობა, რადგან ხარ ამ საქმის მცოდნე და უფლება მიხილი, შენ უნდა ჩააზარო ეს იხჭორიული განძი ჩვენ ერს.

არ დავივიწყო, რომ ცხონებულ ზიძა შენს უყვარდა მხოლოდ საქმოსნები და მეზრძოლნი.

უფალმა იხმო შენი საყვარელი მეუღლე, მაგრამ მცნებოთ ის შენანაა ყოველ დღიურ საქმიანობაში .

საუკუნოთ იყოს ხსენება და კურთხევა მისი.

ღ.ფ.

"ჩვენი დროშა"- ს რედაქცია უღრმეს მადლობას უცხადებს ყველა იმ პირებს, ვინც კეთილშობილობით და მეოხებით უზრუნველ განაგრძობს არსებობას.

წერილები და ფულადი დახმარება უნდა გაემოიგზავნოს შემდეგი მისამართით:

Lévan Bagava

3, rue Adolphe Chérioux

92130 Issy les Moulineaux

Tel : (1)46.42.48.23

შემომწირველთა სია :

1. გრიგოლ ვვარცხავა.....	1000	ფრ.
2. პავლე ვაშაძის ხსოვნისათვის.....	500	--
3. ყორა გრიგოლაშვილის "----".....	500	--
4. ჯაბა ხაბუღიანის "----".....	500	--
5. ქალბატონი ყენე.....	300	--
6. გიორგი მორაღიშვილი 50 ლლარი=.....	240	--
7. მართა გეგეჭკორის ახული- სჭურუახა..	200	--
8. თათარხან ანთაძე.....	200	--
9. ნიკო პეღელაძე.....	200	--
10. იონა გუნია.....	200	--
11. კარლო გვარჯალაძე 25 ლლარი=	125	--

ნაშთი.....	3965	--
	+ 725	--

გახავადი.....	4690	--
	- 4120	--

	570	--

ხალარშია 570 ფრანკი.

ს ა რ ჩ ე ვ ი •

გვერდი •

1. საახალწლო მიღობვა.
2. პრზილენჭის ხურათი.
3. საქართველოს ჯვარცმა.
4. ხუთი წელი.....ნოე ყორღანია.
5. ბიხ- ლექხი.....ა. ყაზბეგი.
6. 25 თებერვალი..... ლ. ფაღავა.
8. ქ.ხ.ღ. როლი ქართველ ერში..... ნ. ყორღანია.
11. უხათაურო..... ლ. ფ.
14. ლღევანღელ ხანის მიმობიღვა... "--" .
22. ლექხი საქართველოღან.
24. ქრონიკა
26. ვღახიკური ბაღეჭის ხამყარო.
30. ქაღ. ეღენა ვარიერ ლენკობიხა. ლ. ფ.
34. საქართველოღე (ფრანგულათ, ინგღლიხურათ).
65. ქ-ნ ქრ. ბერიშვილის ნეკროლოგი... ლ. ფ.
68. შემომწირველთა ხია.
69. ხარჩევი.

აღმდგენი -- ლევან შალვა.

გეგმანი -- პეტრე მანუჩარაძე.

Redacteur: Levan PAUVA
3 rue Adol. Chérioux
9:130 Incy l'ou Boulinaux

Hors commerce
N° -123-

Géom: Fr. Jankovitch

R-937